

Trafikkskilt

Del 5 Serviceskilt og virksomhetsvisning

NORMAL

Håndbok N300

Statens vegvesens håndbokserie får nye nummer fra 1. juni 2014.

Håndbøkene i Statens vegvesen er fra juni 2014 inndelt i 10 hovedtema der hvert tema får sin unike 100-nummerserie. Under hvert hovedtema er håndbøkene, som før, gruppert etter normaler, retningslinjer og veiledninger. Håndbøkene får oppdaterte kryssreferanser til de andre håndbøkene i samsvar med det nye nummereringssystemet.

Se håndboksidene (www.vegvesen.no/Fag/Publikasjoner/Handboker) for mer informasjon om det nye nummereringssystemet og dokument-speil som viser oversikt over nye og gamle nummer.

Det faglige innholdet er uendret. Det er kun håndboknummeret på forsiden og kryssreferanser som er endret. Nye håndboknummer influerer ikke på gyldigheten av separate kravdokumenter, som for eksempel rundskriv, som er tilknyttet håndbøkene med den gamle nummerserien.

Denne håndboken erstatter etter omnummereringen håndbok 050, Trafikkskilt Del 5 Serviceskilt og virksomhetsvisning

Vegdirektoratet, juni 2014

Trafikkskilt

Tekniske bestemmelser og retningslinjer
for anvendelse og utforming (skiltnormal)

Del 5

Serviceskilt og virksomhetsvisning

Håndbøker i Statens vegvesen

Dette er en håndbok i Statens vegvesens håndbokserie. Vegdirektoratet har ansvaret for utarbeidelse og ajourføring av håndbøkene.

Denne håndboka finnes kun digitalt (PDF) på Statens vegvesens nettsider, www.vegvesen.no.

Statens vegvesens håndbøker utgis på to nivåer:

Nivå 1: • **Oransje** eller • **grønn** fargekode på omslaget – omfatter *normal* (oransje farge) og *retningslinje* (grønn farge) godkjent av overordnet myndighet eller av Vegdirektoratet etter fullmakt.

Nivå 2: • **Blå** fargekode på omslaget – omfatter *veiledning* godkjent av den avdeling som har fått fullmakt til dette i Vegdirektoratet.

Trafikkskilt Del 5 Serviceskilt og virksomhetsvisning
Nr. N300 i Statens vegvesens håndbokserie

ISBN 978-82-7207-668-8

Forord

Skiltnormalen inneholder tekniske bestemmelser og retningslinjer for anvendelse og utforming av offentlige trafikkskilt. Skiltnormalen fastsettes av Vegdirektoratet med hjemmel i skiltforskriften, og publiseres i Håndbok N300 i Statens vegvesens håndbokserie.

Bestemmelsene i skiltnormalen gjelder for all bruk av offentlige trafikkskilt, uavhengig av vegtype. Bestemmelsene skal følges av alle skiltmyndigheter, også kommunene og politiet.

Forskjellen mellom krav og anbefalinger, og hvem som har fraviksmyndighet, framgår av tabellen nedenfor. Før rette myndighet godtar å fravike kravene, skal konsekvensene vurderes.

Verb	Betydning	Fravik
Skal (eller tilsvarende formulering)	Krav	Bare Vegdirektoratet kan fravike krav. Søknad sendes direktoratet, og direktoratet skal begrunne avgjørelsen. Følgende krav/forhold kan ikke fravikes: <ul style="list-style-type: none"> • Bestemmelser som følger direkte av lov eller forskrift • Forhold som er av en slik karakter at de åpenbart ikke skal være gjenstand for diskusjon
Bør (eller tilsvarende formulering)	Anbefaling	Regionvegsjefen eller den som gis fullmakt kan godkjenne fravik. Dette gjelder også hvis politiet eller kommunene ønsker fravik. Fraviket skal begrunnes og Vegdirektoratet skal ha melding med mulighet for å omstøte avgjørelsen innen 3 uker fra saken er mottatt i direktoratet (6 uker i perioden 1. juni - 31. august).
Kan	Oppfordring	Kan fravikes av den som har myndighet til å godkjenne skiltplan eller skiltsøknad. Krever ikke at Vegdirektoratet blir informert.

Som grunnlag for senere revisjoner er det ønskelig at erfaringer og opplysninger av betydning for normalen, inklusive forslag til endringer, fortløpende sendes Vegdirektoratet.

Håndbok N300 Trafikkskilt er delt opp i følgende deler:

Del 1: Fellesbestemmelser

Del 2: Fareskilt, markeringsskilt, vikeplikt- og forkjørsskilt

Del 3: Forbudsskilt, påbudsskilt, opplysningsskilt og skilt med trafiksikkerhetsinformasjon

Del 4a: Vegvisningsskilt: Planlegging og anvendelse

Del 4b: Vegvisningsskilt: Detaljert utforming

Del 5: Serviceskilt og virksomhetsvisning

Dette er Del 5 av Håndbok N300. Denne delen av skiltnormalen inneholder bestemmelser om bruk av servicesymboler på service- og vegvisningsskilt, og bestemmelser om virksomhetsvisning med hvite og brune vegvisningsskilt. Service- og virksomhetsvisning er en del av det samlede vegvisningssystemet som er nærmere omtalt i Del 4 av Håndbok N300.

Normalen er utarbeidet i samsvar med ny skiltforskrift fastsatt av Samferdselsdepartementet 7. oktober 2005. Forskriften trådte i kraft 1. juni 2006.

Statens vegvesen Vegdirektoratet
Januar 2012

Innhold

Forord	3
5-1 Felles bestemmelser om serviceskilt og virksomhetsvisning	11
5-1.1 Holdning til serviceskilting og virksomhetsvisning	11
5-1.2 Serviceskilting og virksomhetsvisning som del av vegvisningssystemet	13
Overordnet vegvisning	13
Serviceskilt	13
Virksomhetsvisning	13
5-1.3 Omfanget av serviceskilting og virksomhetsvisning	16
Samlet informasjonsmengde	18
Kontinuitet i vegvisningen	18
Markedsføringseffekt og skiltbudskap	19
5-1.4 Prinsipper for bruk av serviceskilt og virksomhetsvisning	20
Forvarsling	20
5-1.4A Prinsipper for bruk av serviceskilt	21
Ulike typer servicesymboler	21
Valg av farge på serviceskilt	21
Markering av servicested	21
Forvarsling	22
Vegvisning	24
5-1.4B Prinsipper for virksomhetsvisning	25
Farge for virksomhetsvisning	25
Forvarsling	25
Vegvisning i kryss	26
Vegvisning i avkjørsel	27
Avstandsskilt	27
Detaljert utforming av hvite og brune vegvisningsskilt (jf Del 4)	28
5-1.5 Generelle krav til steder som får serviceskilt eller virksomhetsvisning	29
Krav til avkjørsler og parkering	29
Åpningstid og tildekking	29
Forholdet til reklame	30
5-1.6 Privat skilt som alternativ til virksomhetsvisning	31
Søknad om tillatelse	32
5-2 Regler for anvendelse av de enkelte symboler	33
5-2.1 Anvendelse av symboler for nødhjelp og vegservice (601 - 637)	33
Servicesymboler for nødhjelp og vegservice	33
601 Radiokanal	34
602 Førstehjelp	35
605 Nødtelefon	35

606 Brannslukningsapparat	36
608 Kjøretøyverksted	36
610 Drivstoff	36
611 Toalettømmeanlegg	39
612 Toalett	39
613 Rasteplass	40
614 Enklere servering	41
616 Spisested	42
Fellesbestemmelser for symbolene 618, 621 og 622	
618 Campingplass	44
621 Bobilplass	44
622 Campinghytter	44
624 Vandrerhjem	45
625 Rom og frokost	45
626 Overnattingssted	46
635 Informasjon	47
637 Turistkontor	48
5-2.2 Anvendelse av symboler for severdigheter og aktiviteter	49
Felles bestemmelser for symbolene 640 og 650	50
640 Severdigheter	51
640.10 Severdighet	51
640.12 Museum/galleri	53
640.20 Utsiktspunkt	54
640.30 Naturfredet område	55
650 Aktiviteter, friluftsliv m.m.	56
650.10 Badeplass	56
650.11 Fiskeplass	57
650.20 Tursti	58
650.21 Skiløype	59
650.40 Gardsmat/bygdeturisme	60
5-2.3 Anvendelse av vegvisningssymbolene i 790-serien	61
790.10 Kirke	62
790.15 Næringsområde	62
790.20 Svømmehall	63
790.30 Alpinanlegg	63
790.31 Hoppbakke	63
790.32 Skistadion	64
790.40 Golfbane	64

5-3 Utforming av serviceskilt	65
5-3.1 Standardutforming av serviceskilt	65
5-3.2 Navn og tekst på serviceskilt	73
5-3.3 Valg av skiltstørrelse	75
5-4 Planlegging og saksbehandling	77
5-4.1 Myndighet	77
5-4.2 Overordnet planlegging	78
5-4.3 Søknader om serviceskilting eller virksomhetsvisning	80
5-4.4 Egenandeler	83
5-4.5 Klagebehandling	86
VEDLEGG DEL 5	89
Vedlegg:	
1. Eksempler på service- og virksomhetsvisning	90
2. Utrekning av egenandeler	102
3. Søknadsskjema	103

Figurliste

Figur 5-1.1	Eksempel på overordnet geografisk vegvisning	13
Figur 5-1.2	Eksempler på blå og brune serviceskilt	13
Figur 5-1.3	Eksempler på hvit og brun virksomhetsvisning	13
Figur 5-1.4	Symboler som kan brukes til serviceskilting eller virksomhetsvisning. Andre symboler skal ikke benyttes.	16
Figur 5-1.5	Steder hvor virksomhetsvisning kan benyttes	17
Figur 5-1.6	Markering av nødhjelp	21
Figur 5-1.7	Forvarsling med serviceskilt	23
Figur 5-1.8	Blått og brunt serviceskilt på samme stolpe	23
Figur 5-1.9	Forvarsling med to serviceskilt på samme stolpe og tilleggsinformasjon for det ene symbolet.	24
Figur 5-1.10	Flere serviceskilt på samme sted	24
Figur 5-1.11	Visning av avstand til neste servicetilbud kan benyttes for symbolene 610, 612 og 613.	24
Figur 5-1.12	Forvarsling med orienteringstavle	26
Figur 5-1.13	Forvarsling av flere virksomheter	26
Figur 5-1.14	Forvarsling med samleskilt	26
Figur 5-1.15	Virksomhetsvisning	27
Figur 5-1.16	Virksomhetsvisning i avkjørsel	27
Figur 5-1.17	Virksomhetsvisning i kryss supplert med avstandsskilt	27
Figur 5-1.18	Minimumsstørrelse av vegvisere som står alene, når det ikke benyttes tekst, men bare 1 - 3 symboler	28
Figur 5-1.19	Bruk av teip for å varsle at tilbud er stengt	29
Figur 5-1.20	Angivelse av døgnåpen service	30
Figur 5-1.21	Eksempel på privat skilt ved avkjørsel	31
Figur 5-2.1	Servicesymboler for nødhjelp og vegservice	33
Figur 5-2.2	Eksempel på kombinasjon av symbolene 605 og 606 i tunnel	36
Figur 5-2.3	Eksempler på skilting med symbol 610 "Drivstoff"	38
Figur 5-2.4	Eksempler på rasteplasskilt	40
Figur 5-2.5	Eksempel på P-visning	41
Figur 5-2.6	Eksempler på andre serviceskilt med symbol 614 "enklere servering"	42
Figur 5-2.7	Eksempler på serviceskilt for campinganlegg	43
Figur 5-2.8	Vegviserfløy for "Hytte"	45
Figur 5-2.9	Vegviserfløy for "Rom"	46
Figur 5-2.10	Eksempler på serviceskilt med symbol 626 "Overnattingssted"	46
Figur 5-2.11	Eksempler på serviceskilt med symbol 635 "Informasjon"	47
Figur 5-2.12	Eksempler på serviceskilt med symbol 637 "Turistkontor"	48
Figur 5-2.13	Servicesymboler for severdigheter og aktiviteter	49
Figur 5-2.14	Eksempler på serviceskilt med symbol 640.10 "Severdighet"	51
Figur 5-2.15	Eksempel på skilting av "Spesiell severdighet"	52
Figur 5-2.16	Eksempel på serviceskilt med symbol 640.11 "Museum/galleri"	53

Figur 5-2.17	Eksempler på serviceskilt med symbol 640.20 "Utsiktspunkt"	54
Figur 5-2.18	Eksempler på skilt med symbol 640.30 "Fredet naturområde"	55
Figur 5-2.19	Eksempler på skilt med symbol 650.10 "Badeplass"	56
Figur 5-2.20	Eksempler på bruk av symbol 650.11 "Fiskeplass"	57
Figur 5-2.21	Eksempel på bruk av symbolene 650.20 "Tursti" og 650.2 "Skiløype"	59
Figur 5-2.22	Eksempler på bruk av symbol 650.40 "Gardsmat/Bygdeturisme"	60
Figur 5-2.23	Vegvisningssymboler som kan anvendes til virksomhetsvisning med vegvisningsskilt.	61
Figur 5-2.24	Eksempel på anvendelse av symbol 790.10 "Kirke"	62
Figur 5-2.25	Eksempel på anvendelse av symbol 790.15 "Næringsområde"	62
Figur 5-2.26	Eksempler på anvendelse av symbolene 790.20 - 790.40	64
Figur 5-3.1	Utforming av skilt 601, størrelse MS og SS	66
Figur 5-3.2	Serviceskilt med 1 symbol	67
Figur 5-3.3	Serviceskilt med 2 symboler	67
Figur 5-3.4	Serviceskilt med 3 symboler	68
Figur 5-3.5	Serviceskilt med 4 symbol	69
Figur 5-3.6	Avstand til neste servicetilbud	69
Figur 5-3.7	Serviceskilt under stedsnavnskilt	69
Figur 5-3.8	Dimensjoner på serviceskilt	70
Figur 5-3.9	Utforming av serviceskilt med bare ett symbol	70
Figur 5-3.10	Utforming av serviceskilt med flere symboler, stedsnavn, tekst og avstand.	71
Figur 5-3.11	Utforming av skilt som angir avstand til neste tilbud, ett symbol	71
Figur 5-3.12	Utforming av skilt som angir avstand til neste tilbud, to symboler	72
Figur 5-3.13	Utforming av serviceskilt under stedsnavnskilt	72
Figur 5-3.14	Eksempler på serviceskilt med stedsnavn og utdypende tekst	73
Figur 5-3.15	Eksempel på angivelse av avstand til neste servicetilbud	74

Vedlegg 1

1.1	Enkel rasteplass og etterfølgende rasteplass med toalett	90
1.2	Rasteplass med flere tilbud	91
1.3	Større rasteanlegg ved motortrafikkveg	92
1.4	Større serviceanlegg og andre virksomheter ved motorveg	93
1.5	Serviceanlegg på sideveg, mer enn ca 200 m fra kryss	94
1.6	Flere virksomheter på sideveg	95
1.7	Område med stort antall servicebedrifter ved sideveg	96
1.8	Flere serviceanlegg på kort strekning på gjennomgående veg	97
1.9	Flere serviceanlegg i lite tettsted på gjennomgående veg	98
1.10	Mindre tettsted nær gjennomgående veg (< 200 m)	99
1.11	Mindre tettsted i noe avstand fra gjennomgående veg	100
1.12	Tettsted i noe avstand fra gjennomgående veg, mange tilbud	101

5-1 Fellesbestemmelser om serviceskilt og virksomhetsvisning

5-1.1 Holdning til serviceskilting og virksomhetsvisning

Serviceskilting og virksomhetsvisning er en del av det samlede vegvisningssystemet, og supplerer den geografiske vegvisningen som er omtalt i Del 4.

Serviceskilting og virksomhetsvisning har stor betydning for lokalt næringsliv og turisme. Kunder må også kunne finne fram til bedrifter som ikke ligger like ved hovedvegnettet.

Offentlige trafikkskilt kan likevel aldri oppheve ulempene ved at noen bedrifter ligger lenger fra eller er mindre synlig fra viktige ferdselsårer enn andre, konkurrerende bedrifter. Offentlige vegvisningsskilt skal ikke ha som hovedformål å markedsføre virksomheter, men gjøre det lettere å finne fram.

Dette innebærer at bedriftenes egen markedsføring også må inneholde opplysninger om hvor bedriften holder til og hvordan man kommer seg dit. Tilsvarende må det forventes at trafikantene også orienterer seg ved hjelp av kart og annen informasjon.

For å unngå at skiltmengden blir for stor, må visningen baseres på at geografisk vegvisning eller gate- og vegnavnskilting følges så langt som mulig, og at service- og virksomhetsvisningen supplerer slik visning.

Ved behandling av en søknad om serviceskilt eller virksomhetsvisning skal alltid konsekvensene av et vedtak vurderes, uansett hvilket resultat vurderingen fører til. Ingen avslag på søknader om skilting skal gis uten at andre alternativer eller løsninger har vært vurdert. Både avslag og tillatelse skal ha med en skriftlig begrunnelse. Begrunnelsen kan senere være en støtte ved eventuelle diskusjoner med andre søkere.

Et godt vegvisningssystem krever god planlegging. Dette gjelder også serviceskilting og virksomhetsvisning:

- Samarbeid med kommunene om oppsetting av informasjonstavler på hensiktsmessige plasser ved hovedvegnettet og ved adkomsten til områder med mange aktiviteter og tilbud.

- Samarbeid med kommunene om forbedring av den geografiske vegvisningen og adressevegvisningen. Bedre vegvisning vil gjøre det lettere for alle å finne fram, og enklere for virksomheter å fortelle hvor de er lokalisert.
- Arbeid aktivt og forebyggende, og løs problemer med en positiv innstilling og med nært samarbeid med berørte interesser.
- Utarbeid områdevis eller temavise visningsplaner for service- og/ eller virksomhetsvisning der dette vil lette senere behandling av enkeltsaker.

Med utgangspunkt i de grunnleggende regler for trafikkskilting, vil omfanget av skilting kunne variere ut fra vegens betydning og funksjon, ut fra vegens omgivelser og ut fra forholdene i det enkelte kryss:

- Sett trafikantenes behov for informasjon i sentrum, samtidig som hensynet til trafikksikkerhet ivaretas.
- Legg mest vekt på situasjonen i de kryss hvor det søkes om skilting, og ikke på situasjonen i andre kryss. Respekter bestemmelsene om maksimal informasjonsmengde (antall visningsmål), men utnytt også de muligheter som finnes på hvert enkelt sted og i skiltsystemet.
- Vurder om et enkelt, privat skilt (reklameskilt) ved avkjørsel er et bedre alternativ enn bruk av offentlige skilt. Slike private skilt bør tillates hvis de trafikksikkerhetsmessig er akseptable.

Serviceskilting og virksomhetsvisning til kommersiell virksomhet skjer etter søknad fra virksomheten, og krever innbetaling av en egenandel før skiltene settes opp. Egenandelen dekker også skiltvedlikehold i 5 år. Ved endringer, eller ved skade etter mer enn 5 år, må vanligvis ny egenandel betales. Dette er nærmere omtalt i kapittel 5-4.4.

5-1.2 Serviceskilting og virksomhetsvisning som del av vegvisningssystemet

Overordnet vegvisning

Den overordnede vegvisningen er den geografiske vegvisningen på gule eller blå vegvisningsskilt. Slik skilting omfatter også terminal- og adressevisning, og er nærmere omtalt i Del 4 av Håndbok N300.

Serviceskilting og virksomhetsvisning supplerer den geografiske vegvisningen, og skal gjøre det lettere å finne fram til servicesteder og andre virksomheter. For å skille slik visning fra den geografiske visningen, benyttes hvite og brune vegvisningsskilt.

Serviceskilting og virksomhetsvisning omfatter:

- Serviceskilting med servicesymboler på serviceskilt
- Virksomhetsvisning med hvite og brune vegvisningsskilt som kan ha tekst, servicesymboler og/eller vegvisningssymboler

Serviceskilt

Serviceskilt skal fortelle trafikantene om servicetilbud som ligger like ved vegen de ferdes på.

Et servicetilbud ligger "like ved vegen" når avstanden fra den vegen det skiltes på og ut til tilbudet ikke er større enn ca 200 m.

Serviceskiltene har alltid servicesymboler og er:

- blå når de benytter servicesymboler for nødhjelp og vegservice
- brune når de benytter servicesymboler for severdigheter og lignende

Et serviceskilt er i de fleste tilfeller et forvarsel. Serviceskilting kan være supplert med virksomhetsvisning i kryss eller avkjørsel som må benyttes for å svinge av til tilbudet.

Virksomhetsvisning

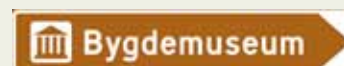
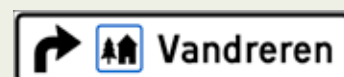
Virksomhetsvisning skal hjelpe trafikantene med å finne fram til virksomheter i området langs vegen.

Figur 5-1.1 Eksempel på overordnet geografisk vegvisning

Figur 5-1.2 Eksempler på blå og brune serviceskilt

Figur 5-1.3 Eksempler på hvit og brun virksomhetsvisning

Med virksomhet menes både kommersielle og ikke-kommersielle virksomheter i vid forstand, som for eksempel offentlige bygninger og steder for fritidsaktiviteter. Virksomhetsvisning foretas med vegvisningsskilt som kan ha service- eller vegvisningssymboler, men som også kan være uten symboler.

Virksomhetsvisning har følgende farger og utforming:

- Vanligvis hvite skilt med svart tekst
- Brune skilt med hvit tekst når de viser til mål av særlig interesse for turisttrafikk

En god virksomhetsvisning vil bidra til å:

- gjøre det lettere å finne virksomheter
- redusere omfanget av unødvendig kjøring for å nå reisemål
- redusere antallet reklameskilt langs vegene

Virksomhetsvisning har også ofte en klar markedsføringseffekt, men dette skal ikke være det primære formålet med slik visning.

Servicesymboler for nødhjelp og vegservice

601
Radiokanal

602
Førstehjelp

605
Nødtelefon

606
Brannsluknings-
apparat

608
Kjøretøy-
verksted

610.1
Drivstoff

610.2
Drivstoff - (eks.)

611 Toalett-
tømmeanlegg

612
Toalett

613.1
Rasteplass

613.2
Rasteplass/WC

614 Enklere
servering

616
Spisested

618
Campingplass

621
Bobilplass

622
Campinghytter

624
Vandrerhjem

625
Rom og
frokost

626
Overnattings-
sted

635
Informasjon

637
Turistkontor

Servicesymboler for severdigheter og aktiviteter:

640 Severdigheter

640.10 Severdighet

640.12 Museum/galleri

640.20 Utsiktspunkt

640.30 Fredet
naturområde

650 Aktiviteter, friluftsliv m.m.

650.10 Badeplass

650.11 Fiskeplass

650.20 Tursti

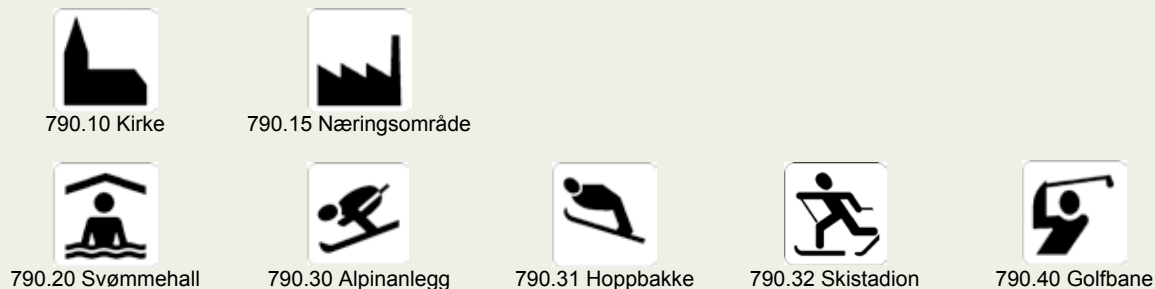

650.21 Skiløype

650.40 Gardsmat/-
bygdeturisme

Vegvisningssymboler som kan benyttes til virksomhetsvisning:

Figur 5-1.4 Symboler som kan brukes til serviceskiltning eller virksomhetsvisning. Andre symboler skal ikke benyttes. Forslag til nye symboler sendes Vegdirektoratet.

5-1.3 Omfanget av serviceskiltning og virksomhetsvisning

Serviceskilt benyttes bare for:

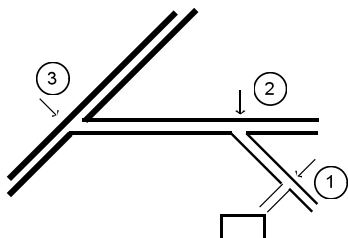
- forvarsling av tilbud like ved vegen
- markering av tilbud, særlig nødservice

Serviceskilt blir tillatt hvis virksomheten tilfredsstillende oppfyller kravene for bruk av de aktuelle servicesymbolene. Serviceskilt kan bli fulgt opp med virksomhetsvisning i kryss eller avkjørsler.

Virksomhetsvisning omfatter både orienteringstavler (forvarsling) og vegvisere med hvit eller brun farge til virksomheter. Skiltene kan ha tekst, servicesymboler og/eller vegvisningssymboler. Virksomhetsvisning kan tillates i følgende situasjoner:

1. I avkjørsel fra offentlig veg:
  - hvis virksomheten er dårlig synlig fra vegen, eller
  - det kan være tvil om hvilken avkjørsel som skal benyttes

2. Fra nærmeste kryss mellom offentlige veger:
  - hvis øvrig informasjonsmengde på stedet ikke er for stor
3. Unntaksvis fra kryss lenger unna:
  - hvis samlet informasjonsmengde ikke blir for stor og
  - det er spesielt mange ukjente besøkende til stedet, eller
  - det er spesielt vanskelig å finne fram, f.eks. uventet plassering av kryss i forhold til virksomhet.

Figur 5-1.5 Steder hvor virksomhetsvisning kan benyttes

Virksomheter som ikke kan benytte servicesymboler, kan ha et like berettiget krav på visning som virksomheter som driver aktivitet som dekkes av servicesymbolene. Ved vurdering av omfanget av virksomhetsvisning, må antall ukjente besøkende tas i betraktning.

Virksomhetsvisningen bør starte der det ikke lenger er mulig eller naturlig å benytte den geografiske vegvisningen for å finne fram til virksomheten.

Som hovedregel bør virksomhetsvisning ikke strekke seg over en lengre vegstrekning enn ca 5 km fra første vegviser til bedrift, og ikke lenger unna enn fra nærmeste riksveg.

For motorveger og liknende veger er det strengere krav til hva som kan tillates av serviceskilting og virksomhetsvisning, se kapittel 5-4.2.

Utfyllende bestemmelser kan være gitt for de enkelte symboler. Forholdene på stedet avgjør hvor omfattende skiltingen kan eller må være.

Samlet informasjonsmengde

Det er begrenset hva trafikantene greier å oppfatte av informasjon fra skilting. I enkelte områder er informasjonsbehovet så stort at en del skilt må utelates eller henvises til annen plassering (om mulig). Service- og virksomhetsskiltingen må tilpasses den øvrige vegvisningen – med hensyn til informasjonsmengde og plassering.

Ved vurdering av situasjoner der informasjonsmengden kan bli for stor, bør følgende prioritering benyttes:

1. Geografisk visning
2. Visning til kollektivtrafikkterminaler
3. Oppfølging av serviceskilt
4. Øvrig virksomhetsvisning
  - 4.1 Brun virksomhetsvisning
  - 4.2 Hvit virksomhetsvisning

Ofte vil det være mengden av geografisk vegvisning som begrenser mulighetene for virksomhetsvisning. Av trafikksikkerhetshensyn (lese-tid) er antall visningsmål på samme skiltoppsett begrenset til 5 - 6. Hvis det er mange geografiske visningsmål på stedet, vil det derfor kunne være lite plass for hvit eller brun virksomhetsvisning i tillegg.

Hvis det er sikkerhetsmessig forsvarlig, bør det vanligvis godkjennes så mange visningsmål til sammen som det de generelle reglene for vegvisning tillater, se kapittel 4-2.3 i Del 4.

Det kan bli nødvendig å revurdere tidligere gitte tillatelser til skilting dersom det etableres ny virksomhet som også har krav på visning.

Kontinuitet i vegvisningen

Det må sikres kontinuitet i visningen. For virksomheter ved kommunal veg eller privat veg skal eventuell visning langs disse vegene være på plass før det skiltes fra riks- eller fylkesveg. For virksomhet ved privat veg, skal eventuell skilting langs de private vegene inngå i tillatelsen for skilting fra riks- eller fylkesveg.

Markedsføringseffekt og skiltbudskap

Trafikkskilt skal ikke benyttes primært til markedsføring, men oppsetting av serviceskilt eller visning til virksomheter vil likevel ofte ha en markedsføringseffekt.

Alle skilt som benyttes til service- og virksomhetsvisning skal utformes etter reglene i denne håndboka, og bruk av andre symboler enn de som framgår av skiltforskriften, er ikke tillatt. Bedriftslogoer og spesielle skrifttyper skal heller ikke benyttes.

Som tekst angis vanligvis enten navn på bedriften eller en beskrivelse av type virksomhet. Vegvisningssymboler kan benyttes i stedet for tekst som angir type virksomhet. Ved valg mellom bedriftsnavn eller angivelse av type virksomhet, bør det vurderes hva som er mest informativt for trafikantene.

Lange bedriftsnavn bør forkortes ved å sløyfe tilleggsord som ikke er nødvendig for å finne fram, f.eks. "AS".

Hvis det skal benyttes service- eller vegvisningssymboler i virksomhetsvisningen, må kravene for bruk av slike symboler være oppfylt. Virksomhetsvisning må ikke bli misvisende, slik at den får trafikanter til å kjøre til et tilbud som er noe annet enn det de forventer ut fra skiltbudskapet.

Mer detaljerte regler for utforming av skilt for virksomhetsvisning er gitt i kapittel 5-1.4 og i del 4.

For å gi virksomhetene muligheten til å gi utdypende opplysninger om hva de tilbyr, vil det vanligvis kunne tillates enkle reklameskilt plassert ved avkjørselen fra offentlig veg. Her kan det gis opplysninger om type tilbud, kvalitetssymboler og åpningstider. Slike reklameskilt vil vanligvis komme i stedet for, og ikke som supplement til, offentlige trafikkskilt. Nærmere regler er gitt i kapittel 5-1.5.

5-1.4 Prinsipper for bruk av serviceskilt og virksomhetsvisning

Servicesymboler kan benyttes på:

- Serviceskilt (med blå eller brun bunn og 1 – 4 servicesymboler):
  - som forvarsler sted som kan benytte servicesymboler, og som ligger < 200 m fra vegen
  - som markerer et servicetilbud
- Vegvisningsskilt for virksomhetsvisning (med hvit eller brun bunnfarge):
  - forvarsling
  - vegvisning i kryss eller avkjørsel
  - avstandsskilt etter kryss
- På noen vegvisningsskilt med blå eller gul bunn kan virksomhetsvisning vises på innfelt hvitt eller brunt felt, se Håndbok N300 Del 4.

Vegvisningsskilt for virksomhetsvisning kan ha servicesymboler eller vegvisningssymboler med eller uten tekst.

Forvarsling

Formålet med forvarsling er at trafikantene i god tid skal informeres slik at de kan lese skiltinformasjonen, bestemme seg, sette ned farten og svinge av på en mest mulig sikker måte.

Forvarsling kan skje med:

- serviceskilt
- hvite eller brune orienteringstavler

Serviceskilt benyttes bare som forvarsel for steder som ligger i direkte tilknytning til vegen og som har tilbud som omfattes av servicesymbolene. Dette er anlegg som trafikantene ofte bestemmer seg for å oppsøke først når de ser serviceskiltet. For denne type virksomhet er det derfor spesielt viktig å få tidlig informasjon for å ha tid til å vurdere om tilbudet skal benyttes.

Alle andre anlegg skal om nødvendig forvarsles med orienteringstavler (skiltene 701 - 709) eller skilt 731 "Samleskilt for vegvisning". Dette gjelder også servicebedrifter som ikke ligger slik til at de kan forvarsles med serviceskilt.

5-1.4A Prinsipper for bruk av serviceskilt

Ulike typer servicesymboler

Servicesymbolene kan inndeles i grupper med noe forskjellige regler for anvendelse:

601	Radiokanal
602-606	Symboler for nødhjelp
608-637	Symboler for vegservice
640	Symboler for severdigheter og lignende
650	Symboler for aktiviteter og lignende

Valg av farge på serviceskilt

Serviceskilt med symbolene 601 - 637 "Servicesymboler for nødhjelp og vegservice" ("blå" symboler) skal være blå med hvit bord og skrift, og svarte eller røde symboler på hvite felt.

"Blå" servicesymboler skal ikke benyttes på brune serviceskilt.

Serviceskilt med symbolene 640 "Severdigheter" skal være brune med hvite border og skrift, og ha brune symboler på hvite felt.

Virksomhet som kan anvende symbolene 650 "Aktiviteter" skal vanligvis ikke forvarsles med serviceskilt, men med hvit orienteringstavle, se virksomhetsvisning.

Hvis det av andre grunner settes opp serviceskilt for et anlegg, og det på dette anlegget finnes tilbud som tilfredsstillende kriteriene for bruk av ett eller flere 650-symboler, kan slike symboler likevel tas med på serviceskiltet, også hvis det er blått. 650-symbolene skal være brune.

Markering av servicested

Følgende servicesymboler brukes bare til å markere selve servicestedet:

- 602 "Førstehjelp" ved førstehjelpskap
- 605 "Nødtelefon"
- 606 "Brannslukningsapparat"

Figur 5-1.6 Markering av nødhjelp

Symbolet anvendes da på eget serviceskilt, som kan være plassert på skap e.l. Skiltet skal ikke ha tekst eller avstandsangivelse.

Symbol 611 "Toalettømmeanlegg" kan også brukes på denne måten for å markere hvor selve mottaksanlegget er plassert inne på et serviceanlegg.

Forvarsling

Forvarsling av serviceanlegg kan skje med serviceskilt hvis:

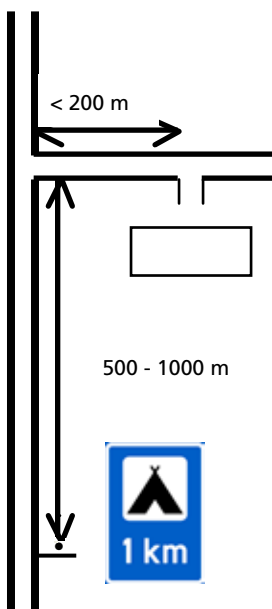
- Anlegget oppfyller kravene for å benytte ett eller flere av service-symbolene 608-640 og
- anlegget har direkte avkjørsel fra den vegen det skiltes på, eller
- anlegget har avkjørsel fra sideveg mindre enn ca 200 m fra kryss med den veg det skiltes på.

Tilbud som kan benytte symbol 650, skal normalt forvarsles med hvit orienteringstavle. Hvis det for samme sted likevel skal settes opp serviceskilt som viser andre tilbud, kan symbol 650 vises på dette skiltet.

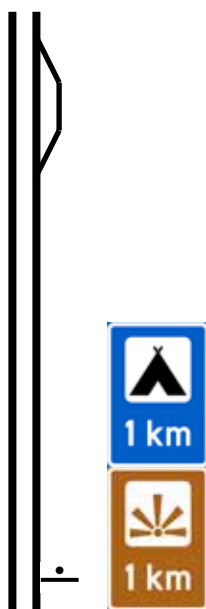
Serviceskilt skal angi avstanden fra skiltet og fram til avkjøringen. På veger med fartsreduksjonsfelt regnes avstanden til start utvidelse på fartsreduksjonsfeltet. Ligger anlegget på sideveg, angis avstand til krysset der sidevegen tar av fra den vegen det skiltes på. Svingpil skal ikke benyttes.

Forvarslingen skal som hovedregel plasseres 0,5 - 1 km før avkjøringen til serviceanlegget. På motorveg og veger med fartsgrense 90 km/t kan avstanden økes til 2 km.

Figur 5-1.7 Forvarsling med serviceskilt

Figur 5-1.8 Blått og brunt serviceskilt på samme stolpe

Flere serviceskilt for samme sted

Det kan være nødvendig å benytte flere serviceskilt for samme sted hvis:

- reglene for fargebruk tilsier bruk av både blå og brune serviceskilt,
- hvis det benyttes tilleggsinformasjon som ikke gjelder alle symbolene,
- hvis det unntaksvis må benyttes flere enn 4 symboler.

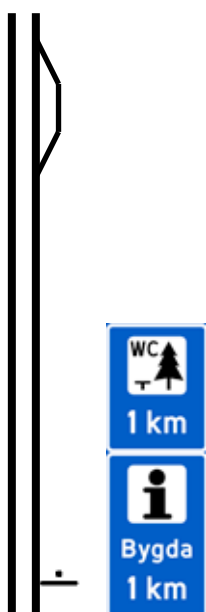
To skilt med til sammen 4 symboler kan settes opp på samme sted (samme stolpe). Blått skilt skal stå over eventuelt brunt skilt. Skilt på samme stolpe skal ha samme bredde.

Er det flere symboler, må ekstra serviceskilt settes opp ca 100 m før eller etter det andre serviceskiltet. Blått skilt skal komme før brunt skilt.

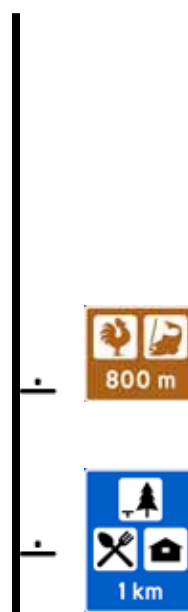
Hvis det må vises både "blå" og "brune" symboler for samme sted, skal det vanligvis benyttes to skilt, ett med blå bunn og ett med brun bunn. Begge skiltene skal angi avstand, men stedsnavn eller tilleggsinformasjon kan eventuelt bare angis på ett av skiltene hvis dette ikke kan misforstås. 650-symboler kan unntaksvis benyttes på blått skilt, men hvis

det for samme sted også er brunt skilt, skal alle brune symboler samles på dette skiltet. Unntak kan være gitt for enkelte symboler.

Det skal ikke være mer en 4 forvarsler foran et kryss. Som forvarsel regnes både serviceskilt og orienteringstavler (skiltene 701 - 709), samt skilt 731 "Samleskilt for vegvisning".

Figur 5-1.9 Forvarsling med to serviceskilt på samme stolpe og tilleggsinformasjon for det ene symbolet.

Figur 5-1.10 Flere serviceskilt på samme sted

Figur 5-1.11 Visning av avstand til neste servicetilbud kan benyttes for symbolene 610, 612 og 613.

Avstand til neste servicetilbud

I områder hvor avstanden mellom bensinstasjoner eller rasteplasser er stor, kan det sammen med forvarslingen også informeres om avstanden til det neste stedet med tilsvarende eller bedre servicetilbud.

Vegvisning

Serviceskilt må ofte følges opp med vegvisning i kryss eller avkjørsel. Reglene for dette er de samme som for visning til virksomheter som ikke kan benytte servicesymboler.

5-1.4B Prinsipper for virksomhetsvisning

Farge for virksomhetsvisning

Virksomhetsvegvisning skal som hovedregel benytte skilt med hvit bunnfarge og svart tekst og bord. Servicesymboler som benyttes på skiltene skal ha en farget bord, jf Del 4, kapittel 4-4 om utforming av vegvisningsskilt.

For vegvisning til mål av særlig interesse for turisttrafikk kan virksomhetsvisningen i stedet være brun med hvit tekst og bord. Som mål av særlig interesse for turisttrafikk regnes:

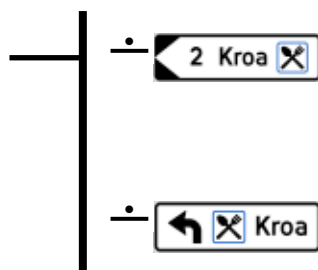
- nasjonale turistveger
- steder som kan benytte 640-symbolene
- steder med mer enn 50.000 besøkende pr år

På brune vegvisningsskilt kan det settes inn symboler fra 640-serien som brunt symbol på hvitt felt. 650-symboler kan settes inn på samme måte, hvis det er andre kriterier som har ført til at brun vegviser skal settes opp på stedet. Vegvisningssymboler kan også benyttes som svart symbol på hvit bunn, dersom dette er relevant for opplysningen på det brune skiltet, for eksempel symbol 790.1 "Kirke" for severdig kirke som fortsatt er i aktiv bruk.

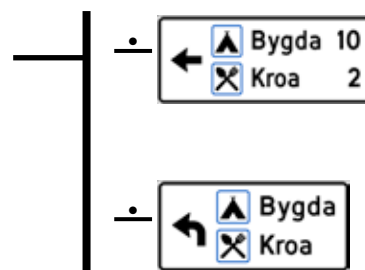
Forvarsling

Virksomhet som ikke kan få serviceskilt, og med direkte avkjørsel fra vegen, kan forvarsles med orienteringstavle (skilt 701) dersom stedet ikke i tide er godt nok synlig til at avsving kan skje på forsvarlig måte i avkjørselen.

Virksomhet som ligger på sideveg, kan forvarsles med orienteringstavle (skiltene 701 - 709). Dette gjelder også virksomhet som kan få skilting med servicesymboler, men som ikke kan få serviceskilt fordi virksomheten ligger mer enn ca. 200 m fra krysset med den veg det skiltes på.

Figur 5-1.12 Forvarsling med orienteringstavle

Figur 5-1.13 Forvarsling av flere virksomheter

Forvarsling benyttes ikke på steder hvor det heller ikke er aktuelt å benytte forvarsling for geografisk vegvisning, f.eks. i tettbygd strøk, eller når det benyttes vegviserfløy som vegviser.

Eventuell orienteringstavle plasseres sammen med, eller eventuelt 50 - 100 m foran annen orienteringstavle for den geografiske vegvisningen. Det totale antall visningsmål i selve krysset må likevel ikke være over det som er tillatt, jf. Del 4, kapittel 4-2.3 om begrensninger i antall visningsmål.

Dersom det skal vises til mange serviceanlegg på sideveg, benyttes orienteringstavle med de aktuelle servicesymboler, men uten navn på bedriftene. Navn på området eller vegen hvor serviceanleggene ligger, bør i stedet angis. Alternativt kan skilt 731 "Samleskilt for vegvisning" anvendes for slik forvarsling. Dette er særlig aktuelt:

- når maksimalt antall mål på vegvisere er brukt opp
- for å forenkle vegvisningen (forvarsel/vegviser) for spesielle mål, f.eks. spesielle severdigheter

Vegvisning i kryss

Kryssvegvisning for serviceanlegg utføres med de aktuelle servicesymboler, og eventuelt navn, på hvit eller brun vegviser (skiltene 711 - 719).

Figur 5-1.14 Forvarsling med samleskilt

Avstanden skal vanligvis angis på vegviseren når det vises til enkeltanlegg.

Avstand kan også angis på avstandsskilt etter krysset. Dette er særlig aktuelt når det vises til mange anlegg.

Vegvisning i avkjørsel

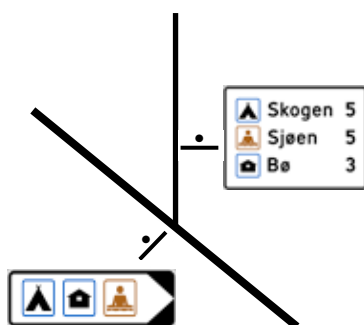
Vegviser benyttes ved avkjørsel bare hvis:

- virksomheten og avkjøringen til denne ikke er godt synlig for trafikantene
- det kan være tvil om hvilken avkjørsel som skal benyttes
- det kan være tvil om virksomheten er den riktige (den som er forvarslet)

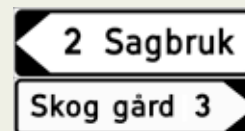
Avstandsskilt

Dersom det skal angis avstand til flere serviceanlegg, brukes skilt 725 "Avstandsskilt" med de aktuelle servicesymboler og eventuelle navn.

For enkeltanlegg som ligger mindre enn 1 km fra krysset, kan service-skilt med avstand benyttes i stedet.

Figur 5-1.17 Virksomhetsvisning i kryss supplert med avstandsskilt

Figur 5-1.15 Virksomhetsvisning

Figur 5-1.16 Virksomhetsvisning i avkjørsel

Detaljert utforming av hvite og brune vegvisningsskilt (jf Del 4)

Fullstendige regler for utforming av alle vegvisningsskilt er gitt i Hånd-bok N300 Del 4.

Når orienteringstavle (skiltene 701 - 709) brukes til virksomhetsvisning, skal den ha størrelse tilsvarende den teksthøyde som orienteringstavler for geografisk vegvisning har eller ville hatt på stedet. Tavlen skal være hvit eller brun. Unntaksvis kan symbolene i stedet plasseres på hvitt eller brunt felt på gul eller blå tavle, se nærmere regler i Del 4.

Når vegvisere (skiltene 711 - 719) brukes til virksomhetsvisning, skal skiltene normalt ha størrelse tilsvarende teksthøyden for geografiske vegvisere i krysset.

Dersom vegviser står alene og bare inneholder 1-3 symboler uten tekst, bør det benyttes større dimensjonerende teksthøyde enn vanlig – se figur 5-1.18. Skiltene skal inneholde samme informasjon som på forvarslingen.

Fartsnivå:	Minimum teksthøyde:
50 km/t:	min 140 mm
60 km/t:	min 175 mm
70 km/t:	min 210 mm
> 70 km/t	min 210 mm

Figur 5-1.18 Minimumsstørrelse av vegvisere som står alene, når det ikke benyttes tekst, men bare 1 - 3 symboler

5-1.5 Generelle krav til steder som får serviceskilt eller virksomhetsvisning

I tillegg til de generelle kravene kan det være gitt spesielle krav for enkelte symboler.

Krav til avkjørsler og parkering

Serviceskilt og virksomhetsvisning skal bare tillates for steder som har avkjørsel som er godkjent til det aktuelle formål av vegmyndigheten. Endret eller utvidet bruk av eksisterende avkjørsel skal også godkjennes før skilt tillates. Det vises for øvrig til vegloven §§ 40-43, og til plan- og bygningsloven.

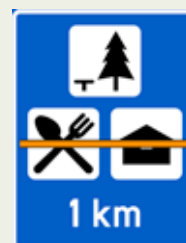
I visse tilfeller kan trafikforholdene gjøre det aktuelt å vise servicetilbud bare på høyre side av vegen, eventuelt med svingeforbud for trafikk fra motsatt retning.

Parkeringsforholdene i tilknytning til det enkelte sted må være tilfredsstillende med hensyn til antall oppstillingsplasser og kjøreforhold. Parkeringsområdet skal være godkjent av offentlig myndighet til det aktuelle formål. Endret og utvidet bruk av eksisterende parkeringsplass må også godkjennes.

Åpningstid og tildekking

Servicetilbud som vises med servicesymboler på service- og vegvisningsskilt, skal være tilgjengelig for de vegfarende i normal åpningstid, se nærmere bestemmelser for de enkelte symboler.

Ved midlertidig stengning i mer enn en måned skal det aktuelle skiltet være fjernet eller tildekket, eller symbolet satt ut av kraft med oransje teip. Generelle regler om hvordan tildekking kan gjøres, er gitt i hånd-bok N300 del 1.

Noen tilbud stengt

Alle tilbud stengt

Figur 5-1.19 Bruk av teip for å varsle at tilbud er stengt

Figur 5-1.20 Angivelse av døgnåpen service

For virksomheter med bare sesongmessig drift, bør det vurderes å benytte skilt som kan klappes sammen når de ikke skal være synlige.

Servicebedriftene plikter å gi skiltmyndigheten beskjed om behov for tildekking eller fjerning av tildekking senest en uke før slikt arbeid skal utføres. Tilsvarende skal andre virksomheter gi melding til skiltmyndigheten ved opphør eller hvis de holder stengt i lengre perioder.

Bedrifter som har døgnåpent, kan vise dette med teksten "Åpen 24 t" på nedre del av serviceskilt. Andre opplysninger som "Åpen", "Ledig", "Stengt" eller "Fullt" skal ikke gis i tilknytning til service- eller vegvisningsskilt, men kan tillates på privat skilt ved avkjørsel til bedriften, se kapittel 5-1.6.

Forholdet til reklame

Bedrifter som har trafikkfarlig eller annen ulovlig reklame, skal ikke få tillatelse til å benytte offentlige service- eller vegvisningsskilt. Dersom slike reklameskilt senere blir satt opp av bedrift som har godkjent service- eller virksomhetsvisning, skal tillatelsen trekkes tilbake og de offentlige skiltene fjernes.

Bedrifter som har reklameskilt godkjent etter vegloven § 33, bør ikke få forvarsel med serviceskilt eller vegvisningsskilt.

Bedrifter som ligger godt synlig fra vegen med reklame på bygning eller frittstående reklameskilt, skal vanligvis ikke få offentlig vegvisning ved avkjørsel. Unntak kan gjøres dersom det er vanskelig å oppdage riktig avkjørsel i tide.

Tillatelse til serviceskilting eller virksomhetsvisning skal inneholde forbehold om at skiltene kan fjernes dersom reklame oppsettes, selv om denne reklamen ikke er ulovlig etter vegloven.

5-1.6 Privat skilt som alternativ til virksomhetsvisning

Ofte vil private skilt ved avkjørsel være en bedre løsning enn bruk av offentlige trafikkskilt. Private skilt kan gi mer informasjon enn det som kan gis på offentlige trafikkskilt.

Dersom skiltet tilfredsstillende noen enkle krav til utforming og plassering, vil det vanligvis ikke bli regnet som så trafikkskilt at det rammes av veglovens forbud mot reklame ved veg eller reklamebestemmelsene i vegloven (§33) eller plan- og bygningsloven.

Opplysninger som vil kunne gis på et slikt skilt er:

- mer utdypende tekst om hva som tilbys
- symboler som angir kvalitet, organisasjon mv
- opplysninger om åpningstid

Opplysninger som ikke bør aksepteres er:

- symboler som anvendes på offentlige trafikkskilt
- priser
- spesialtilbud mv

Skiltet bør tilfredsstillende følgende krav til utforming og plassering:

- Maksimal skiltstørrelse:
  - 3 m² (fartsgrense 70 km/t eller høyere)
  - 2 m² (fartsgrense 60 km/t eller lavere)
- Maksimalt 7 ord og/eller symboler
- Teksthøyde (for store bokstaver):
  - minimum 15 cm (fartsgrense 70 km/t eller høyere)
  - minimum 10 cm (fartsgrense 60 km/t eller lavere)
- God kontrast mellom tekst og bakgrunn (helst mørk tekst på meget lys bakgrunn)
- Ikke belysning eller refleks på skiltet
- Plassert på virksomhetens eiendomsområde, like ved avkjørsel, utenfor sikktrekant og sikkerhetssone

Figur 5-1.21 Eksempel på privat skilt ved avkjørsel

Søknad om tillatelse

Oppsetting av reklameskilt rettet mot vegtrafikk krever tillatelse fra både vegmyndighet og bygningsmyndighet. Det er ikke tillatt å sette opp private skilt som kan forveksles med offentlige trafikkskilt.

Nærmere regler for vegvesenets holdning til reklame er omtalt i Håndbok V323.

5-2 Regler for anvendelse av de enkelte symboler

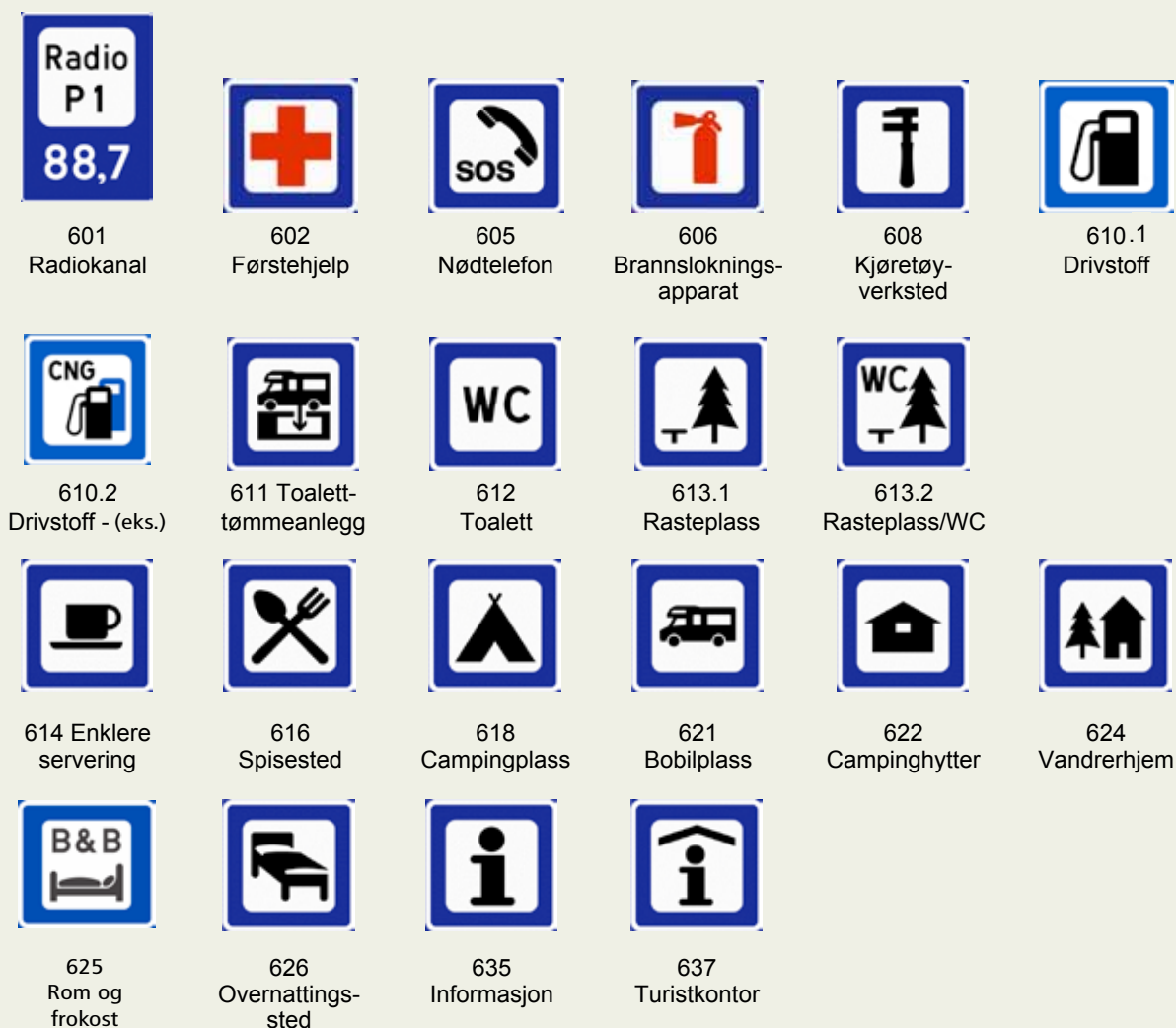
5-2.1 Anvendelse av symboler for nødhjelp og vegservice (601 - 637)

I dette kapittelet er det gitt detaljerte regler for anvendelsen av de enkelte servicesymboler for nødhjelp og vegservice, symbolene 601 - 637.

Disse symbolene kan anvendes både på serviceskilt og på vegvisningsskilt, dersom ikke annet er fastsatt for det enkelte symbol. Det kan også være gitt regler for hvilke symboler som kan anvendes sammen.

Detaljbestemmelser for utformingen av serviceskilt er gitt i kapittel 5-3 og for vegvisningsskilt i Del 4.

Servicesymboler for nødhjelp og vegservice

Figur 5-2.1 Servicesymboler for nødhjelp og vegservice

Skiltforskriften:
Skiltet angir frekvens for radiokanal
som gir spesielle trafikkmeldinger.

601 Radiokanal

Anvendelse

Skilt 601 gir informasjon om frekvens for radiokanal hvor det kan gis spesielle trafikkmeldinger fra offentlig myndighet.

Skilt 601 kan bare anvendes som enkeltstående serviceskilt, og skal ikke kombineres med andre servicesymboler. Skiltet skal heller ikke plasseres sammen med andre trafikkskilt.

Skilt 601 skal anvendes ved tunneler utstyrt med egen antennekabel for sending av spesiell trafikkinformasjon, eller for sending av ordinære radioprogram hvor Statens vegvesen har mulighet til å bryte programmet for å gi meldinger til trafikantene. Skiltet settes opp foran tunnelen, og gjentas etter behov i lange tunneler. Nærmere bestemmelser er gitt i Håndbok N500 Vegtunneler.

Skilt 601 kan også settes opp på vegstrekninger hvor det er spesielle problemer med trafiksikkerhet eller trafikkavvikling, og hvor offentlig myndighet kan bryte programmet for å gi viktig informasjon om veg- og trafikkforholdene.

Skiltet skal ikke benyttes til generell informasjon om frekvens for radiokanaler, selv om radiokanalen sender trafikkmeldinger.

Utforming

Skiltet skal bare angi frekvens for én radiokanal.

Tekst "Radio" og "P1" skal stå i det hvite symbolfeltet.

Radiofrekvens angis med hvit tekst på skiltets nederste blå felt.

Skiltet kan suppleres med gult oppmerksomhetssignal som aktiveres når det sendes spesielle meldinger til trafikantene.

Regler for detaljutformingen av skilt 601 er gitt i kapittel 5-3.

602 Førstehjelp

Anvendelse

Symbol 602 kan bare anvendes på vegvisningsskilt for legevakt som har døgnbemannet akuttmottak. Vegvisningsskilt til helseinstitusjon uten slikt akuttmottak, skal ikke vise symbol 602.

Tekst som "Legevakt", "Sykehus", o.l. kan angis på vegvisningsskilt med symbol 602. Navn på institusjonen kan i stedet angis dersom dette er nødvendig av vegvisningshensyn.

Utforming

Symbolet er rødt.

605 Nødtelefon

Anvendelse

Symbol 605 brukes for å vise spesiell nødtelefon som er satt opp av hensyn til de vegfarende, f.eks. på motorveger, høyfjelloverganger og i vegtunneler.

Symbol 605 kan bare benyttes på serviceskilt som markerer sted med nødtelefon. Symbolet kan kombineres med symbol for brannslukningsapparat (606) og skilt 555 Havarilomme, se Del 3.

Utforming

Både telefonsymbolet og teksten "SOS" er sort.

Figur 5-2.2 Eksempel på kombinasjon av symbolene 605 og 606 i tunnel

606 Brannslukningsapparat

Anvendelse

Symbol 606 brukes for å markere sted med brannslukningsapparat som er satt opp av hensyn til de vegfarende, f.eks. i vegtunneler.

Symbol 606 kan bare benyttes på serviceskilt som markerer slikt sted. Symbolet kan kombineres med symbol for nødtelefon (605) og skilt 555 Havarilomme, se Del 3.

Utforming

Symbolet er rødt.

608 Kjøretøyverksted

Anvendelse

Symbol 608 kan brukes for å vise til autorisert bilverksted i områder hvor verksteder er sjeldne. Det forutsettes at verkstedet ikke bare reparerer spesielle bilmerker.

Symbol 608 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt.

Symbolet kan kombineres med symboler for andre servicetilbud på stedet, og stedsnavn kan angis. Bedriftsnavn tillates ikke.

610 Drivstoff

Anvendelse

Symbol 610.1 kan brukes for å vise til bensinstasjoner. Symbol 610.2 kan brukes for å vise til anlegg for den angitte typen drivstoff.

Symbol 610 bør bare benyttes for stasjoner hvor drivstoff er tilgjengelig hele døgnet (døgnåpent, nattvakt eller automat) i følgende tilfeller:

1. Til forvarsling og avkjøringsvegvisning for stasjoner på motorveger og motortrafikkveger. Forvarslet bør stå minst 1 km foran avkjøringspunktet. Betingelsene for slik skilting er følgende:
  - Stasjonen er anlagt for hovedsakelig å betjene trafikken på motorvegen/motortrafikkvegen.
  - Stasjonen er anlagt i direkte tilknytning til vegen, med egen av- og påkjøring eller med god adkomst via vegkryss.
2. Skilting med symbol 610.1 kan skje på andre veger dersom stasjonen eller stasjonens masteskilt ikke er synlig i tide for sikker avkjøring, og anlegget oppfyller de samme betingelsene som i pkt 1.
3. Symbol 610.1 kan benyttes for bensinstasjoner i områder hvor det er unormalt langt mellom stasjonene langs den aktuelle vegruten. Symbolet kan anvendes på følgende måter:
  - a) På hvite avstandsskilt etter utfart fra tettsted med bensinstasjon - se skilt 725 "Avstandsskilt".
  - b) På serviceskilt foran siste bensinstasjon før lengre strekning uten slikt tilbud, f.eks. en høyfjellovergang med angivelse av avstanden til neste stasjon.
  - c) For vegvisning til stasjon som ligger ved annen veg, dersom samlet kjørelengde til/fra stasjonen er betydelig mindre enn avstanden til neste stasjon på vegruten.
4. Symbolene 610.2 kan benyttes for å vise til anlegg som tilbyr alternativt drivstoff. Avstanden fra vegen det vises fra til anlegget bør ikke overstige 5 km, og dersom denne avstanden overstiger 500 meter bør den angis på vegviser.

Symbol 610 kan benyttes på service-skilt og vegvisningsskilt. Symbolet kan kombineres med symboler for andre servicetilbud på stedet, og stedsnavn kan angis. Bedriftsnavn, logo eller drivstoffmerke skal ikke vises.

Ønskes det vist til andre alternative drivstofftyper enn LPG, CNG eller H₂, ta kontakt med Vegdirektoratet. Symbolene 610.2 bør ikke benyttes i kombinasjon med symbol 610.1.

Eksempler på bruk av symbol 610 er vist i figur 5-2.3.

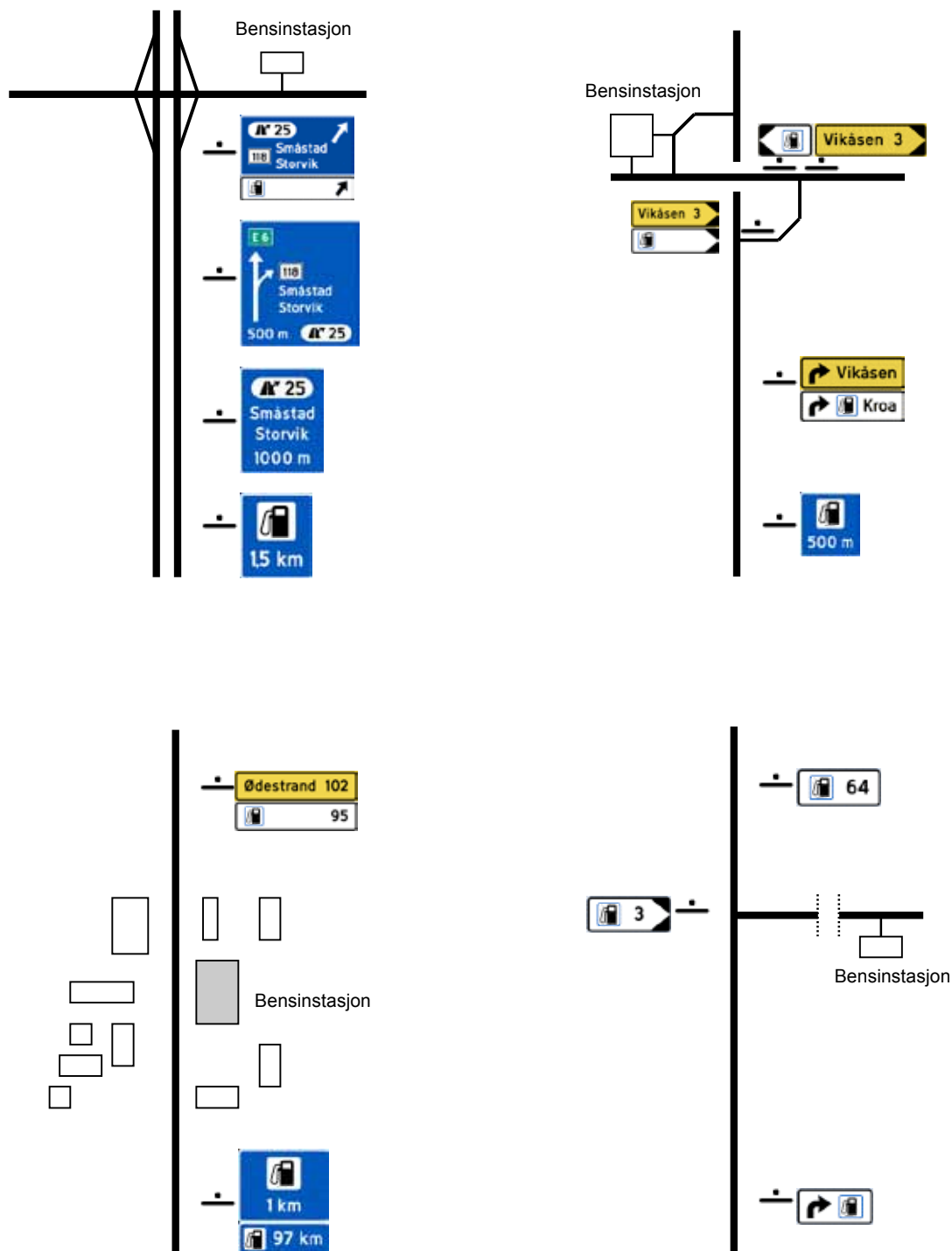
610.1

610.2 (eks.)

610.2 (eks.)

611 Toalettømmeanlegg

Anvendelse

Symbol 611 brukes for å vise til anlegg som kan ta imot toalettavfall fra alle aktuelle kjøretøytyper; campingvogner, bobiler og busser, og for å markere hvor slikt anlegg er plassert.

Anlegget må være godkjent av kommunen som mottak for alle de aktuelle typer toalettavfall.

Anlegget skal være allment tilgjengelig for mottak av toalettavfall i normal åpningstid for serviceanlegg.

Anlegget må ha tilfredsstillende avkjørselsforhold og manøvreringsplass for campingvogner, bobiler og busser.

Symbolet kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt. Symbolet kan kombineres med andre servicesymboler.

Skiltforskriften:
Skiltet angir mottaksanlegg for toalettavfall fra campingvogner, bobiler og busser.

612 Toalett

Anvendelse

Symbol 612 brukes for å vise til offentlig toalett som ikke ligger på rasteplass, eller til privat toalett hvor vegmyndighetene har inngått særskilt avtale om at toalettet kan benyttes av alle vegfarende. Toalettet skal være tilgjengelig hele døgnet og skal være tilgjengelig for rullestolbrukere.

For rasteplasser med toalett brukes i stedet symbol 613.2. Ved rasteplasser som ikke er utstyrt med toalettanlegg, kan det vises til nærmeste toalett, se symbol 613 "Rasteplass".

Inne på rasteplass kan symbol 612 brukes på vegviserfløy dersom det er behov for å vise hvor toalettet ligger.

Symbolet skal ikke brukes sammen med symbolene 610 Drivstoff eller 616 Spisested, fordi det forutsettes at toaletter der er tilgjengelige for de vegfarende.

613.1

613.2

Figur 5-2.4 Eksempler på rasteplasskilt

Symbol 612 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt. Symbolet kan kombineres med symboler for andre servicetilbud på stedet, med de unntak som er beskrevet ovenfor.

613 Rasteplass

Anvendelse

Symbol 613 brukes for å angi rasteplasser som Statens vegvesen har ansvaret for, eller hvor det foreligger avtale med private om drift, og som oppfyller følgende standardkrav:

- ligger i direkte tilknytning til vegen (< ca 50 m)
- er fysisk atskilt fra kjørebanelen med rekkverk eller grøntareal
- minst er utstyrt med flere bord og benker, samt avfallsdunk

Symbol 613.2 brukes når rasteplassen har toalett. Dette skal være tilgjengelig for rullestolbrukere.

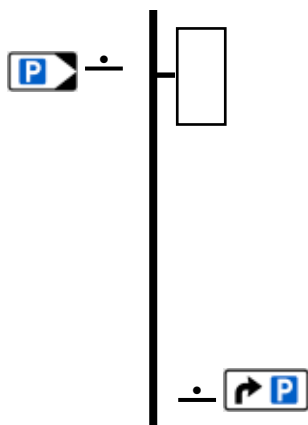
På veger med ÅDT > 3000 (SDT > 5000) bør det bare skiltes for den trafikkretning som får rasteplassen på sin høyre side. Ved vurderingen må det legges avgjørende vekt på om kryssende trafikk vil skape trafikkfarlige situasjoner. Om nødvendig må det innføres svinge- eller innkjøringsforbud for farlige bevegelser.

Rasteplasser bør forvarsles i en avstand på minst 1 km og maksimalt 2 km. Andre servicetilbud på eller i tilknytning til rasteplassen kan også angis. For hovedrasteplasser kan navn angis over symbolene på skiltet. Sammen med forvarslingen bør avstanden til neste rasteplass med tilsvarende eller bedre servicetilbud angis.

Symbol 613 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt.

Plasser som ikke fyller standardkravene ovenfor, men som kan brukes til stans for hvile, nødstopp o.l., skal ikke skiltes med symbol 613, men kan angis med hvitt skilt 713 "Vanlig vegviser" med symbol 767 "Parkering" dersom skilting anses nødvendig. Se figur 5-2.5.

For utforming av rasteplasser, se Håndbok 204 Rasteplasser (utgått): planlegging og utforming.

Figur 5-2.5 Eksempel på P-visning

614 Enklere servering

Anvendelse

Symbol 614 kan anvendes for:

- meget enkle kafeer
- spisesteder som ikke serverer varm mat
- steder som bare serverer enkle varme retter, f.eks. gatekjøkken o.l. som serverer pølser, hamburgere, pizza, kylling osv.

Stedet skal ha kommunal bevilging til å drive slik virksomhet i henhold til serveringsloven, og skal være åpent for alle vegfarende minst 8 timer hver dag.

Symbol 614 kan også benyttes til å forvarsle kiosk. Skiltet skal da vise teksten "Kiosk".

Det tillates bare vist til steder som ligger inntil den veg det skiltes på.

Symbolet brukes vanligvis bare på serviceskilt, men om nødvendig også på vegviser ved avkjørsel. Symbolet skal ikke benyttes i forbindelse med bensinstasjoner eller campingplasser hvor det likevel kan ventes kiosk eller gatekjøkkentilbud, eller museer med enkle serveringstilbud.

Type serveringssted kan angis på skiltet. Bedriftsnavn tillates ikke.

Figur 5-2.6 Eksempler på andre serviceskilt med symbol 614 "enklere servering"

616 Spisested

Anvendelse

Symbol 616 kan anvendes for spisesteder hvor det serveres varme midt-dagsretter i egne lokaler med bord og stoler. Dette vil gjelde restauranter og kafeteriaer med godt vareutvalg.

Stedet skal ha kommunal bevilling til å drive slik virksomhet i henhold til serveringsloven, og skal være åpent for alle vegfarende minst 8 timer hver dag.

Symbolet skal ikke anvendes for hoteller og andre overnattingssteder hvor servering bare er tilgjengelig i de faste spisetidene for stedets gjester.

Avstanden fra vegen det vises fra til spisestedet skal ikke overstige 5 km, og avstanden skal angis på vegviser. I mer spredtbygde områder kan det likevel vises til steder som ligger lenger fra vegen. I slike tilfeller må det vurderes hvor langt det er mellom spisestedene langs den vegen det vises fra.

Symbol 616 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt. Symbolet kan kombineres med symboler for andre servicetilbud på stedet. Stedsnavn kan angis. Bedriftsnavn kan vises i stedet for stedsnavn dersom dette er nødvendig for å skille mellom flere anlegg.

Felles bestemmelser for symbolene 618, 621 og 622.

Symbolene 618 "Campingplass", 621 "Bobilplass" og 622 "Campinghytter" kan brukes for steder som kan dokumentere at de tilfredsstiller minstekravene for godkjenning av slike steder i regler utarbeidet av NHO Reiseliv.

Det kan vises til steder som ligger inntil ca 10 km fra den vegen det vises fra, og som hovedsakelig betjener trafikken på denne vegen. I svært spredtbygde områder kan det vises over lenger avstand.

Som hovedregel skal campingplass bare skiltes med symbol 618 "Campingplass".

Symbol 621 "Bobilplass" kan benyttes i tillegg dersom kriteriene for dette symbolet er oppfylt. Symbol 622 "Campinghytter" kan benyttes i tillegg hvis hytteutleie er en vesentlig større andel av virksomheten enn utleie av plass til telt, campingvogner og bobiler. I så fall må det vurderes om det er behov for å vise symbol 618.

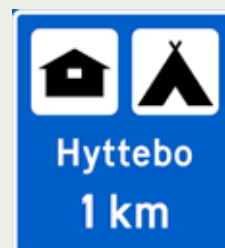
Symbolene 618, 621 og 622 kan kombineres på samme skilt hvis reglene og kriteriene for bruk av symbolene er oppfylt. Det viktigste tilbudet vises som første symbol.

Stedsnavn eller navn på serviceanlegget kan angis, men uten tilleggsord som "camp", "camping", "campingplass" o.l. Stjerner som angir standard, og initialer for den organisasjon som plassen er tilknyttet, skal ikke vises, verken på forvarsling eller vegviser.

Symbolene 618, 621 og 622 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt. Symbolene kan også kombineres med symboler for andre service-tilbud på stedet.

Stort anlegg med alle typer tilbud

Hovedsakelig hytteutleie, men også teltplasser

Visning til bobilplass nær sentrumsområde

Figur 5-2.7 Eksempler på serviceskilt for campinganlegg

618 Campingplass

Anvendelse

Symbol 618 kan brukes for campingplasser som er tilrettelagt for telt, campingvogner og bobiler. Plassen kan i tillegg ha campinghytter.

Campingplassen må kunne dokumentere at den oppfyller kvalitetskravene for en stjerne, jf godkjenningsregler utarbeidet av NHO Reiseliv. Campingplasser som søker om serviceskilt må selv dokumentere at de tilfredsstillter kravene i form av et egenerklærings skjema. Det er ikke nødvendig at campingsplassen er tilknyttet NHO Reiseliv, NAF eller andre.

621 Bobilplass

Anvendelse

Symbol 621 kan brukes for plasser som har minst 8 plasser som er spesielt beregnet for oppstilling av bobiler, og som ikke er beregnet for oppstilling av campingvogner. Dette kan være særskilte plasser i tilknytning til en campingplass, eller plasser reservert for bobilovernatting i eller i nærheten av bystrøk.

Plassene skal ha vannforsyning og avfallsmottak, og skal ikke ha lengre avstand fra nærmeste mottaksanlegg for toalettavfall enn 3 km.

622 Campinghytter

Anvendelse

Symbol 622 på serviceskilt kan brukes for steder som driver utleie av campinghytter, og som kan dokumentere at det oppfyller kvalitetskravene for en stjerne, jf godkjenningsregler utarbeidet av NHO Reiseliv.

Steder med færre enn 4 utleiehytter kan bare få benytte vegviserfløy i avkjørsel. Stedet skal dokumentere at det er registrert i Brønnøysundregisteret som foretak som driver utleie av overnattingstilbud.

Figur 5-2.8 Vegviserfløy for "Hytte"

Vegviserfløyen skal ha teksthøyde 105 mm og vise hyttesymbol og eventuelt navn på stedet, se figur 5-2.8. Slik vegviserfløy skal ikke brukes ved campingplass med annen serviceskilting.

624 Vandrerhjem

Anvendelse

Symbol 624 kan brukes for vandrerhjem som drives av organisasjon tilsluttet Hostelling International, eller som kan dokumentere at de oppfyller de samme kvalitetskrav som stilles av Hostelling International, og som tilfredsstiller myndighetenes krav til overnattingsbedrifter.

Symbol 624 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt. Symbolet kan kombineres med symboler for andre servicetilbud på stedet, og stedsnavn kan angis.

625 Rom og frokost

Anvendelse

Symbol 625 kan brukes for overnattingssteder som tilbyr enkel servering (frokost) til sine overnattingsgjester.

Symbol 625 kan bare benyttes på vegviserfløy i avkjørsel. Avstand bør angis hvis den er 200 m eller mer. Navn på overnattingssted kan angis. Vegviserfløyen skal ha teksthøyde 105 mm.

Stedet skal ikke ligge mer enn 1 km fra avkjørselen. Stedet skal dokumentere at det er registrert i Brønnøysundregisteret som foretak som driver utleie av overnattingstilbud.

Figur 5-2.9 Vegviserfløy for "Rom og frokost"

626 Overnattingssted

Anvendelse

Symbol 626 kan brukes for overnattingssteder som tilfredsstiller myndighetenes krav til slik virksomhet. Stedet skal være registrert i Brønnøysundregisteret som virksomhet som driver forretningsmessig utleie av overnattingstilbud.

Det kan vises til overnattingssteder som ligger inntil ca 10 km fra den vegen det vises fra, og som hovedsakelig betjener trafikken på denne vegen. I svært spredtbygde områder kan det vises over lengre avstand.

Symbol 626 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt. Symbolet kan kombineres med symboler for andre servicetilbud på stedet.

Stedsnavn eller bedriftens art (Hotell, Motell, Fjellstue o.l.) kan angis. Bedriftsnavn kan i stedet vises dersom det er nødvendig for å skille mellom flere virksomheter. Navn på hotellkjeder skal ikke angis, hvis det ikke er nødvendig for å unngå misforståelser.

Mindre herberger med inntil 4 rom og 8 senger kan bare gis tillatelse til bruk av vegviserfløy i avkjørsel. Stedet skal ikke ligge mer enn 1 km fra avkjørselen. Stedet skal dokumentere at det er registrert i Brønnøysundregisteret som foretak som driver utleie av overnattingstilbud.

Vegviserfløyen skal ha teksthøyde 105 mm. Avstand bør angis hvis den er 200 m eller mer.

Figur 5-2.10 Eksempler på serviceskilt med symbol 626 "Overnattingssted"

635 Informasjon

Anvendelse

Symbol 635 kan brukes for å vise til informasjonskart og andre informasjonstavler av særlig interesse for turister eller andre vegfarende. Symbolet kan også vises på informasjonstavlen.

Symbol 635 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt.

På vanlige serviceskilt skal det angis tekst om informasjonens art, eller det sted informasjonen gjelder. I det siste tilfellet bør symbolet ikke kombineres med andre servicesymboler. På serviceskilt som plasseres i kombinasjon med skilt 727 "Stedsnavnskilt", skal slik tekst sløyfes.

Figur 5-2.11 Eksempler på serviceskilt med symbol 635 "Informasjon"

637 Turistkontor

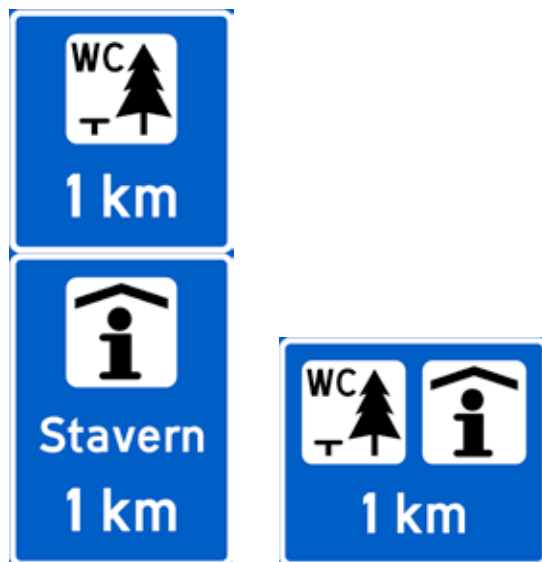
Anvendelse

Symbol 637 kan brukes for å vise til turistinformasjonskontor som har autorisasjon i klasse 1 fra "Autorisasjonsstyret for turistinformasjonskontorer i Norge". Symbolet skal ikke benyttes for andre turistkontor.

I perioder hvor turistkontoret er sesongmessig stengt, skal symbolet tildekkes eller fjernes.

Symbol 637 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt.

På serviceskilt kan det angis hvilket sted eller område det gis informasjon for. I så fall bør symbolet ikke kombineres med andre servicesymboler enn symbol 635.

Figur 5-2.12 Eksempler på serviceskilt med symbol 637 "Turistkontor"

5-2.2 Anvendelse av symboler for severdigheter og aktiviteter

I dette kapittelet er det gitt detaljerte regler for anvendelsen av de enkelte servicesymboler for severdigheter og aktiviteter, symbolene 640 og 650.

Detaljbestemmelser for utforming av serviceskilt er gitt i kapittel 5-3 og for vegvisningsskilt i Del 4.

640 Severdigheter

640.10
Severdighet

640.12
Museum/
galleri

640.20
Utsiktspunkt

640.30
Naturfredet
område

650 Aktiviteter, friluftsliv m.m.

650.10
Badeplass

650.11
Fiskeplass

650.20
Tursti

650.21
Skiløype

650.40
Gardsmat/
Bygdeturisme

Figur 5-2.13 Servicesymboler for severdigheter og aktiviteter

Felles bestemmelser for symbolene 640 og 650

I tillegg til fellesbestemmelsene i kapittel 5-1, gjelder følgende fellesbestemmelser for disse symbolene:

- 640-symbolene anvendes vanligvis på brune serviceskilt og brune vegvisningsskilt. Unntak kan være gitt for enkelte skilt.
- 650-symbolene anvendes vanligvis ikke på serviceskilt, men kan plasseres på blått eller brunt serviceskilt hvis det aktuelle stedet har andre tilbud som tilsier oppsetting av slike skilt.
- 650-symbolene skal vanligvis bare anvendes på hvite vegvisningsskilt, men kan anvendes på brun vegviser hvis andre regler tilsier slik farge på visningen til stedet.
- Skilting til stedet skal være tilrådd av vedkommende myndighet eller organisasjon, se det enkelte symbol. Slik tilråding skal bidra til å sikre:
  - at stedet har nødvendig kvalitet i forhold til hva trafikantene kan forvente
  - at det ikke skiltes til steder hvor det av ulike grunner ikke ønskes økt trafikk

640 SEVERDIGHETER

640.10 Severdighet

Anvendelse

Symbol 640.10 kan brukes for severdighet som er betydningsfull eller interessant for mer enn noen få spesielt interesserte, f.eks. fortidsminne, historisk byggverk eller spesielt naturfenomen. Symbolet skal ikke brukes for rent kommersielle anlegg som fornøylesparker. Severdigheten skal være vurdert av og anbefalt av kompetent myndighet på fylkesnivå, f.eks. fylkeskonservator eller miljøvernavdeling.

Utendørs severdigheter skal normalt være tilgjengelig døgnet rundt, hvis det ikke på grunn av fare for hærverk eller lignende er behov for å stenge stedet om natten. Utendørs severdigheter skal ha informasjonstavler som gir fylldig informasjon om stedet på flere språk.

Severdigheter som hovedsakelig er innendørs, skal være åpne for publikum minst 6 dager i uken i turistsesongen, og skal være tilgjengelig etter avtale ellers i året. Informasjon om stedet skal være tilgjengelig på flere språk, også når stedet er stengt.

Symbol 640.10 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt. Symbolet bør vanligvis ikke kombineres med andre servicesymboler. Navn og/eller art av severdighet skal angis.

Severdigheter av mer spesiell interesse for noen få, kan hvis det er behov for det, skiltes med hvite vegvisere eller vegviserfløyer uten symbol. Navnet vil i så fall være tilstrekkelig informasjon for de det gjelder. Omfanget av slik informasjon må vurderes av vegmyndigheten ut fra kostnader og forventet trafikkmengde.

Skiltforskriften:
For severdighet av særlig stor betydning kan symbolet erstattes av symbol tilpasset severdigheten.

Figur 5-2.14 Eksempler på serviceskilt med symbol 640.10 "Severdighet"

Spesiell severdighet

For severdigheter av internasjonal eller særlig stor nasjonal betydning kan Vegdirektoratet godkjenne bruk av annet symbol enn symbol 640.10 for bruk på serviceskilt og vegvisningsskilt. Dette kan for eksempel være svært kjente severdigheter med over 100.000 besøkende i året.

I tillegg må minst følgende kriterier være oppfylt:

- Stedet ligger slik til at det tilfredsstiller krav for serviceskilting og/eller vegvisning
- Det er mulig å lage et enkelt symbol som gjenkjennes som representativt for stedet

Vegdirektoratet skal forhåndsgodkjenne all slik skiltutforming og skiltanvendelse.

Hvis symbolet passer inn i en ramme tilsvarende de andre 640-symbolene, skal utformingsreglene for 640.10 følges, med brunt symbol på hvit bakgrunn. For symboler med annen form, kan det gjøres unntak med hvitt symbol direkte på brunt skilt/felt.

Verdensarvsteder

For steder som står på UNESCOs liste over verdensarvsteder kan UNESCOs symbol for "World Heritage Site" benyttes sammen med navnet på stedet. Vegdirektoratet skal i hvert enkelt tilfelle godkjenne bruken av dette symbolet. I noen tilfeller kan verdensarvsymbolet erstattes med et eget symbol for stedet, men dette skal også godkjennes av Vegdirektoratet. Skiltingens omfang og detaljutforming vurderes av den enkelte region.

Figur 5-2.15 Eksempel på skilting av "Spesiell severdighet"

640.12 Museum/galleri

Anvendelse

Symbol 640.12 kan brukes for alle museer som:

- tilfredsstillir fellesbestemmelsene for symbol 640
- er åpent minst 6 dager i uken i turistsesongen og ellers etter avtale
- og som er anbefalt av fylkeskommunal kulturmyndighet

Informasjon om museet og de utstilte objekter skal være tilgjengelig på flere språk.

Symbol 640.12 kan også brukes for gallerier som har en stor avdeling med faste eller skiftende utstillinger som ikke er salgsutstillinger. Det stilles samme krav til åpningstid som for museum.

Symbol 640.12 kan benyttes på serviceskilt og vegvisningsskilt. Symbolet bør vanligvis ikke kombineres med andre servicesymboler, og skal ikke brukes sammen med symbol 640.10 "Severdighet".

Navn og/eller museumsart skal alltid angis på serviceskilt og på de første vegvisningsskiltene som viser til stedet.

Figur 5-2.16 Eksempel på serviceskilt med symbol 640.11 "Museum/galleri"

640.20 Utsiktspunkt

Anvendelse

Symbol 640.20 kan brukes for å forvarsle eller vise til sted ved vegen med spesielt fin utsikt.

Bruk av symbolet avgjøres av vegmyndighet, helst i samarbeid med kommunale myndigheter eller turistorganisasjoner.

Det skiltes normalt bare til plass inntil vegen, hvis ikke utsiktspunktet er meget godt kjent eller har en helt spesiell kvalitet. I så fall skal avstand til parkeringsplass angis på vegviser.

Det bør ikke vises til utsiktspunkter som har mer enn ca 500 m gangavstand fra parkeringsplass.

Gangveg fram til utsiktspunktet bør være tilrettelagt for rullestol og være godt merket. Stedet skal om nødvendig være sikret med gjerde for å forhindre at besøkende kan gå utfor stup og lignende.

Symbolet kan anvendes på service- og vegvisningsskilt. Hvis stedet også er rasteplass, bør symbolet anvendes på blått serviceskilt. Navn på plassen eller tekst som opplyser hva utsikten omfatter, kan angis på skiltene.

Figur 5-2.17 Eksempler på serviceskilt med symbol 640.20 "Utsiktspunkt"

640.30 Naturfredet område

Anvendelse

Symbol 640.30 kan brukes for å vise til startpunkt for turer i det fredete området, og kan da kombineres med symbolene 650.20 og/eller 650.21. På stedet skal det være gode parkeringsmuligheter samt informasjon om området på flere språk.

Det skal bare skiltes til områder eller steder som er foreslått av og godkjent av offentlige naturvernmyndigheter.

Dersom startpunktet ligger i direkte tilknytning til det fredete området, kan navn på området angis. Ellers angis navn på startpunktet.

Symbolet kan brukes i kombinasjon med symbol 635 "Informasjon" for å vise til informasjon om nasjonalparken. Navn på nasjonalparken skal da angis.

Symbolet kan benyttes sammen med symbol 637 "Turistkontor" for å vise til nasjonalparksenter, men bare hvis det ligger i eller i umiddelbar tilknytning til nasjonalparken, eller har som hovedfunksjon å gi informasjon om nasjonalparken. Det skal da angis navn på nasjonalparksenteret, og ikke navnet på nasjonalparken. Slike sentra skal tilfredsstille kravene for bruk av symbol 637.

Symbolet kan anvendes både på service- og vegvisningsskilt. I kombinasjon med symbolene 635 og 637 kan symbolet anvendes på blått serviceskilt. Symbolet bør ikke kombineres med symbol 765 "Bomveg/ Brukerbetaling på veg" på samme skiltenhet, hvis dette kan misforstås som krav om betaling for atkomst til det fredete området.

Figur 5-2.18 Eksempler på skilt med symbol 640.30 "Fredet naturområde"

650 AKTIVITETER, FRILUFTSLIV M.M.

650.10 Badeplass

Anvendelse

Symbol 650.10 kan brukes for å angi offentlig badeplass eller annen badeplass som kommunen ønsker å vise til og som er åpen for alle vegfarende.

Det tillates ikke vist langs offentlig veg til badeplass som ligger mer enn 5 km fra vegkrysset, med mindre spesielle forhold tilsier det.

Symbolet benyttes vanligvis bare på hvite vegvisningsskilt. Symbolet kan benyttes på blått eller brunt serviceskilt hvis slikt skilt likevel skal settes opp for andre tilbud på det aktuelle stedet.

Navn på badeplassen kan angis, men uten tilleggsord som bad, badestrand o.l.

Innendørs badeanlegg skal ikke skiltes med symbol 650.10, men kan få vegvisning med vegvisningssymbol 790.20.

Figur 5-2.19 Eksempler på skilt med symbol 650.10 "Badeplass"

- Blått serviceskilt hvis det både er en campingplass og badeplass ved vegen
- Ellers hvit vegviser (evt. med orienteringstavle som forvarsel)

650.11 Fiskeplass

Anvendelse

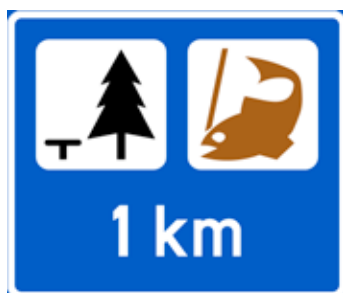
Symbol 650.11 kan benyttes for å vise til fiskeplass som er åpen for alle vegfarende, og hvor det kan fiskes med egen eller leid redskap fra land.

Bruk av symbolet skal være anbefalt av lokal friluftsf- eller turistorganisasjon.

Det kan skiltes til kommersielle fiskeanlegg, men det skal da være mulig for alle vegfarende å få adgang mot betaling på stedet. Det skal ikke skiltes til rene salgssteder for fiskekort.

Symbolet benyttes vanligvis bare på hvite vegvisningsskilt. Symbolet kan benyttes på blått eller brunt serviceskilt hvis slikt skilt likevel skal settes opp for andre tilbud på det aktuelle stedet. Navn på anlegget kan angis.

Det tillates ikke vist langs offentlig veg til plasser som ligger mer enn 5 km fra vegkrysset, med mindre spesielle forhold tilsier det.

Figur 5-2.20 Eksempler på bruk av symbol 650.11 "Fiskeplass"

- Blått serviceskilt hvis det er en rasteplass med fiskemulighet
- Ellers hvit vegviser

650.20 Tursti

Anvendelse

Symbol 650.20 anvendes for å vise til utgangspunkt for fotturer. Dette utgangspunktet skal ha gode parkeringsforhold. På stedet skal det være informasjonstavle som viser tilbudet av merkede turveger og -stier i området, og det skal være minst en merket turveg/tursti som starter fra dette stedet.

Symbolet kan også anvendes sammen med navn på kjent turmål som nås fra utgangspunktet. I så fall skal symbolet benyttes sammen med symbol 767 "Parkeringsplass" for å markere at det viser til parkeringsplass for turer til dette målet, og at det ikke viser bilveg til turmålet.

Bruk av symbolet skal være anbefalt av turist- eller friluftsjorganisasjon som dekker flere kommuner, samt av den kommune hvor stedet ligger.

Symbolet benyttes vanligvis bare på hvite vegvisningsskilt. Symbolet kan benyttes på blått eller brunt serviceskilt hvis slikt skilt likevel skal settes opp for andre tilbud på det aktuelle stedet.

650.21 Skiløype

Anvendelse

Symbol 650.21 anvendes for å vise til utgangspunkt for skiturer. Dette utgangspunktet skal ha gode parkeringsforhold (brøytet parkeringsplass). På stedet skal det være informasjonstavle som viser tilbudet av merkede skiløyper i området, og det skal være minst en merket og preparert skiløype som starter fra dette stedet.

Symbolet kan også anvendes sammen med navn på kjent turmål som nås fra utgangspunktet. I så fall skal symbolet benyttes sammen med symbol 767 "Parkering" for å markere at det viser til parkeringsplass for turer til dette målet, og at det ikke viser bilveg til turmålet.

Bruk av symbolet skal være anbefalt av turist- eller friluftsjorganisasjon som dekker flere kommuner, samt av den kommune hvor stedet ligger.

Symbolet benyttes vanligvis bare på hvite vegvisningsskilt. Symbolet kan benyttes på blått eller brunt serviceskilt hvis slikt skilt likevel skal settes opp for andre tilbud på det aktuelle stedet. Det er ikke nødvendig å tildekke eller benytte tape over symbolet om sommeren dersom parkeringstilbudet kan benyttes.

Figur 5-2.21 Eksempel på bruk av symbolene 650.20 "Tursti" og 650.2 "Skiløype"

Figur 5-2.22 Eksempler på bruk av symbol 650.40 "Gardsmat/Bygdeturisme"

650.40 Gardsmat/bygdeturisme

Anvendelse

Symbol 650.40 kan brukes for å vise til bygdeturismevirksomhet. Med bygdeturisme menes:

- Overnattings- og/eller serveringstilbud på landsbygda med tilknytning til primærnæringene
- Salg av matprodukter produsert under betegnelsen "gardsmat", "lokalmat" eller "tradisjonsmat"
- Spesielle aktivitetstilbud med utgangspunkt i primærnæringene

Symbolet kan bare anvendes av virksomheter som kan vise at de tilfredsstillter kravene for å bli medlem eller som er medlem av "Norsk bygdeturisme og gardsmat".

Symbolet kan anvendes på hvite vegvisningsskilt som viser til virksomheten, hvis stedet oppfyller kravene for virksomhetsvisning. Symbolet kan kombineres med andre servicesymboler for stedet. Navn på stedet eller en beskrivelse av tilbudet bør angis.

Symbolet kan anvendes på blått serviceskilt hvis stedet tilfredsstillter kravene for ett eller flere av symbolene 614 "Enklere servering", 616 "Spisested", 618 "Campingplass", 621 "Bobilplass", 622 "Campinghytter" eller 626 "Overnattingssted".

Serviceskiltet skal ha utfyllende tekst under symbolene med navn på stedet eller en beskrivelse av tilbudet:

- Hvis det er flere typer tilbud på stedet, bør gårdsnavn eller lignende angis
- Hvis det hovedsakelig er ett tilbud, som f.eks. salg av gardsmat eller ridetilbud, bør et stikkord som beskriver virksomheten benyttes

Symbolet kan anvendes på brune service- eller vegvisningsskilt bare hvis andre regler tilsier bruk av slike skilt for det aktuelle stedet, f.eks. hvis stedet tilfredsstillter kravene for severdighetsskilting.

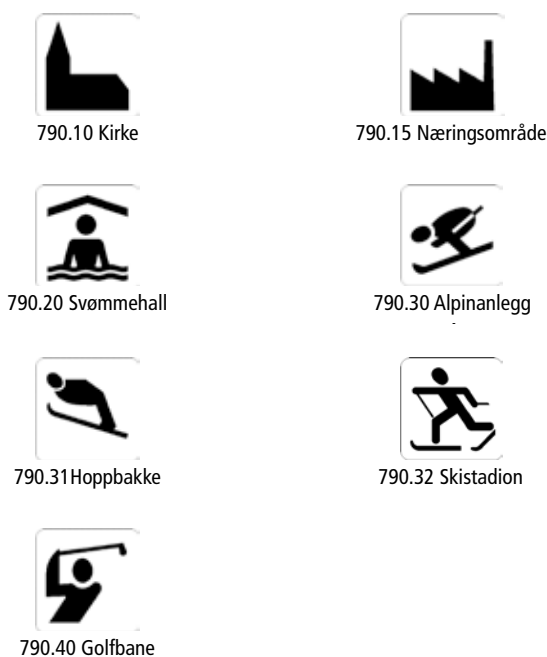
5-2.3 Anvendelse av vegvisningssymbolene i 790-serien

Regler for bruk av vegvisningssymbolene 761 - 775 og 792 er gitt i Del 4 av Håndbok N300.

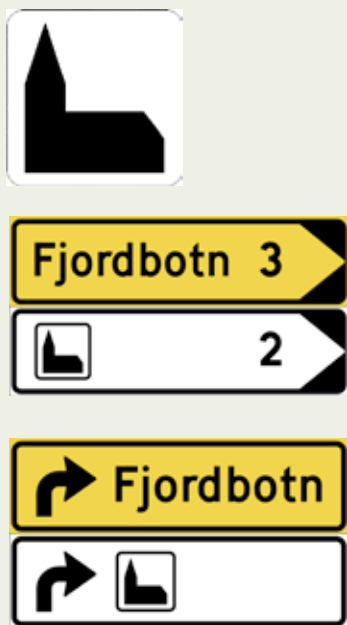
Vegvisningssymbol skal primært erstatte tekst på vegvisningsskilt. For eksempel erstatter kirkesymbolet teksten "krk" eller "kirke". Benyttes symbolet, skal ikke tilsvarende tekst tas med på skiltet.

Vegvisningssymbolene i 790-serien kan vanligvis bare benyttes på hvite vegvisningsskilt, eller på hvitt felt på gule eller blå vegvisningsskilt.

Detaljerte regler for utforming av skilt med vegvisningssymboler er gitt i Del 4 av Håndbok N300.

Figur 5-2.23 Vegvisningssymboler som kan anvendes til virksomhetsvisning med vegvisningsskilt. Andre symboler skal ikke benyttes. Forslag om innføring av nye symboler må sendes til Vegdirektoratet.

Figur 5-2.24 Eksempel på anvendelse av symbol 790.10 "Kirke"

Figur 5-2.25 Eksempel på anvendelse av symbol 790.15 "Næringsområde"

790.10 Kirke

Anvendelse

Symbol 790.10 benyttes for visning til kirker som ikke lett kan finnes ved hjelp av annen vegvisning. Hvis det i stedet kan benyttes geografisk visning med samme stedsnavn i samme retning, vil supplerende visning med symbol 790.10 vanligvis være overflødig.

Symbolet kan benyttes for vegvisning til vigslede kirker og kapell. Navn på kirken bør angis i tillegg til symbolet, hvis det ikke står sammen med geografisk visning til samme sted. Symbolet skal ikke benyttes for forsamlingslokaler, bedehus, ikke-kristne trossamfunn eller lignende.

Symbolet kan anvendes i kombinasjon med symbol 640.10 "Severdighet" på brunt serviceskilt eller brunt vegvisningsskilt, hvis kirken tilfredsstiller kravene for bruk av symbol 640.10.

For stavkirker er det utarbeidet et eget symbol, se spesiell severdighet 640.10.

790.15 Næringsområde

Anvendelse

Symbol 790.15 benyttes for visning til næringsområder som ikke lett kan finnes ved hjelp av annen vegvisning. Hvis det i stedet kan benyttes geografisk visning med samme stedsnavn i samme retning, vil supplerende visning med symbol 790.15 vanligvis være overflødig.

Visning til næringsområder skal erstatte visning til de enkelte bedrifter i området. Navnsatt næringsområde bør vurderes hvis det er behov for visning til mer enn to enkeltbedrifter.

Symbolet skal bare benyttes på skilt som viser til klart avgrenset område hvor det hovedsakelig er næringsvirksomhet. Næringsområder kan inneholde industri, lager, kontor- og forretningsvirksomhet.

Symbolet erstatter teksten "industriområde" eller "næringsområde" på vegvisningsskilt. Symbolet skal vanligvis også erstatte tilsvarende navn som "næringspark". Navn på området bør angis. Navn på området skal være godkjent av kommunen.

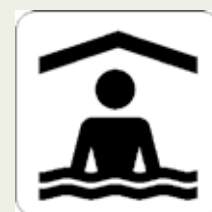
Visningsskilt til næringsområder bør ha størrelse og plassering som geografisk vegvisning.

790.20 Svømmehall

Anvendelse

Symbolet kan benyttes for vegvisning til svømmehall eller badeanlegg som er åpen for publikum minimum 5 ganger pr uke.

Navn på svømmehallen kan angis.

790.30 Alpinanlegg

Anvendelse

Symbolet kan benyttes for vegvisning til alpinanlegg. Navn på anlegget bør angis sammen med symbolet.

Alpinanlegget må ha skitrekke eller lignende.

790.31 Hoppbakke

Anvendelse

Symbolet kan benyttes for vegvisning til hoppbakkeanlegg. Navn på anlegget bør angis sammen med symbolet.

Dersom det er forskjellige parkeringsplasser for deltakere og tilskuere, må det sikres at vegvisningen ikke blir villedende.

790.32 Skistadion

Anvendelse

Symbolet kan benyttes for vegvisning til skistadion med preparerte trenings- og konkurranseløyper. Stadionanlegget skal minimum ha permanent tidtakerbu og gjerde mellom tilskuerareal og løypeområder ved start og mål. Navn på anlegget bør angis sammen med symbolet.

Dersom det er forskjellige parkeringsplasser for deltakere og tilskuere, må det sikres at vegvisningen ikke blir villedende.

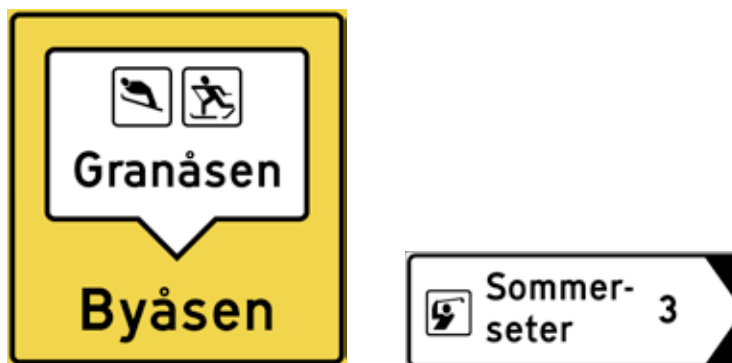

790.40 Golfbane

Anvendelse

Symbolet kan anvendes for vegvisning til golfbane som har minimum 9 hull og som er åpen for andre enn bare medlemmer.

Navn på anlegget bør angis.

Figur 5-2.26 Eksempler på anvendelse av symbolene 790.20 - 790.40

Symbol 792

Bestemmelser for symbolene i 792-serien (betalingsmåte i bomstasjoner og andre betalingssystemer på veg) er gitt i håndbok N300 del 4 "Vegvisning".

5-3 Utforming av serviceskilt

5-3.1 Standardutforming av serviceskilt

Alle serviceskilt unntatt skilt 601 "Radiokanal", skal utformes som et 600-skilt med de aktuelle symboler. Utforming av skilt 601 er vist i figur 5-3.1.

Serviceskilt skal være rektangulære eller kvadratiske med hvit skrift og bord, og kan ha 1 - 4 symboler på hvite felt. Skiltene skal være blå eller brune, se kapittel 5-1.4A. På skiltene (unntatt skilt 601) kan også angis:

- Stedsnavn (over symbolene)
- Utdypende tekst (under symbolene)
- Avstand (nederst)

Annen type tekst eller symboler skal ikke anvendes på serviceskilt, se kapittel 5-3.2.

Skiltnummer 600 angir ulike utformingsmønstre for serviceskilt.

Det benyttes følgende undernummerering:

- Første siffer etter punktum angir antall symboler på skiltet
- Andre siffer angir mengden tilleggsopplysninger:
  1. Ingen ekstra opplysninger (markering av servicested)
  2. Bare avstand
  3. Utdypende tekst og avstand
  4. Stedsnavn og avstand
  5. Stedsnavn, utdypende tekst og avstand
- Bokstav angir symbolplassering:
  - H Horisontalt
  - V Vertikalt
  - Ø Flest symboler øverst
  - N Flest symboler nederst
  - A Underskilt for å vise avstand til neste tilbud
  - S Serviceskilt som plasseres under stedsnavnskilt

Ved utforming av skiltene følges følgende prosedyre:

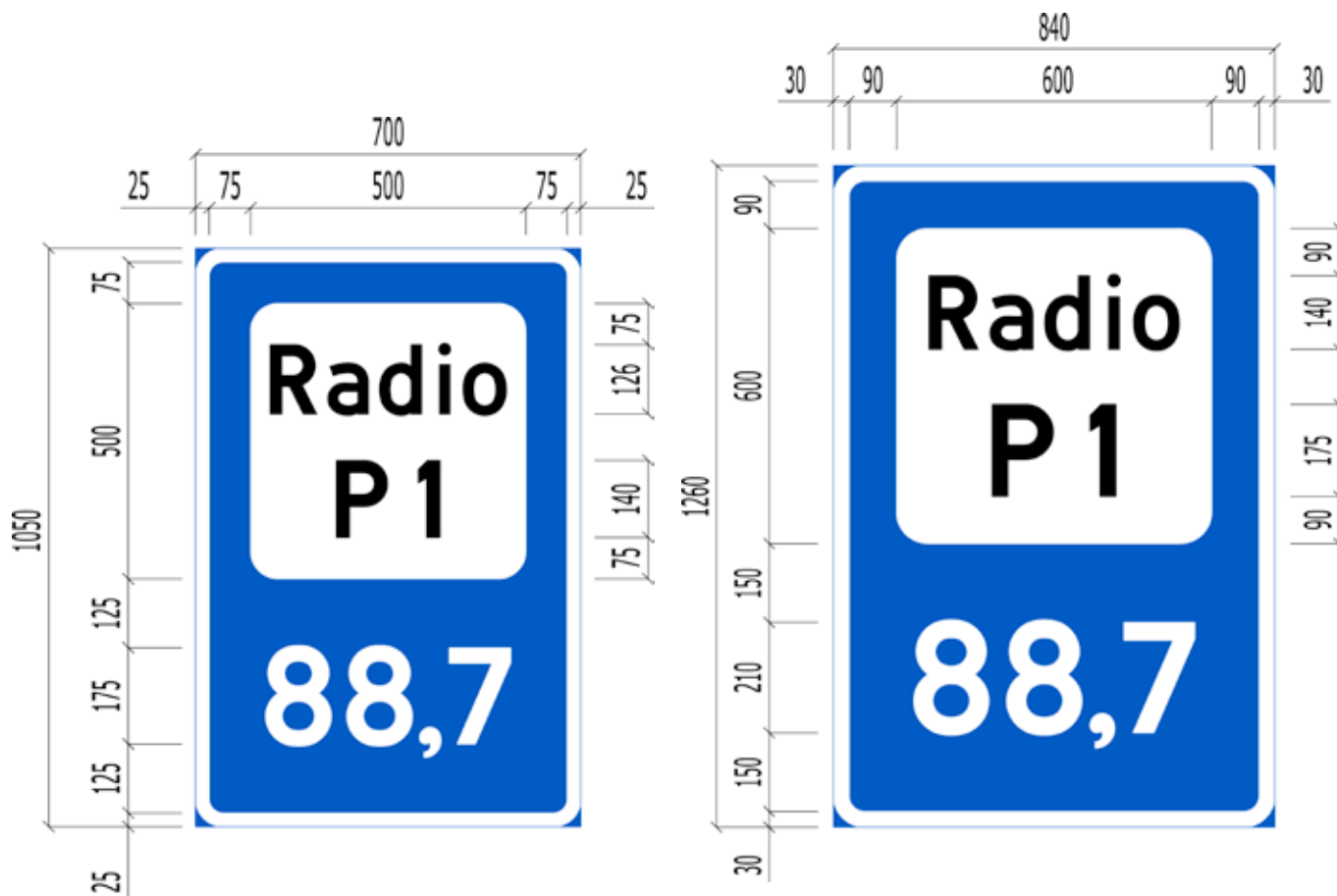
1. Fastlegg hvilke symboler som skal stå på samme skilt, med tilhørende avstand og evt. supplerende tekst (stedsnavn og/eller utdypende beskrivelse).
2. Finn det standardskiltet i 600-serien som passer, jf figurene 5-3.2 - 5-3.7.
3. Velg skiltstørrelse (LS, MS eller SS) ut fra stedet skiltet skal plasseres på, jf. kapittel 5-3.3

4. Skal skiltet stå på samme stolpe som annet serviceskilt? I så fall må skiltbreddene koordineres slik at begge skilt får samme bredde. Benyttes utforming 600.S, skal skilt 600.S og stedsnavnskiltet ha samme bredde.

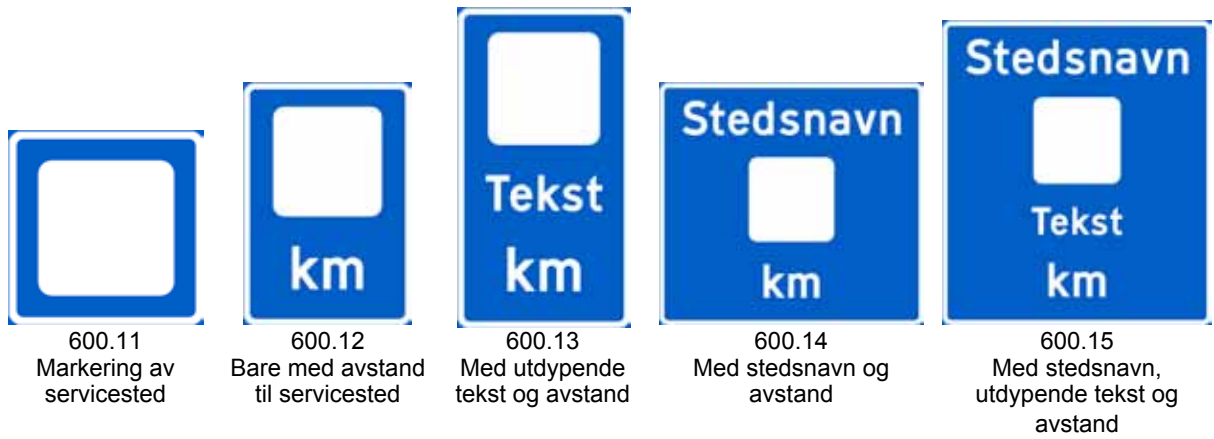
Størrelsene på de forskjellige elementene er vist i figur 5-3.8. Serviceskilt skal utformes i samsvar med figurene 5-3.2 - 5-3.8.

Valg av 600-mønster gjøres blant annet ut fra følgende vurderinger:

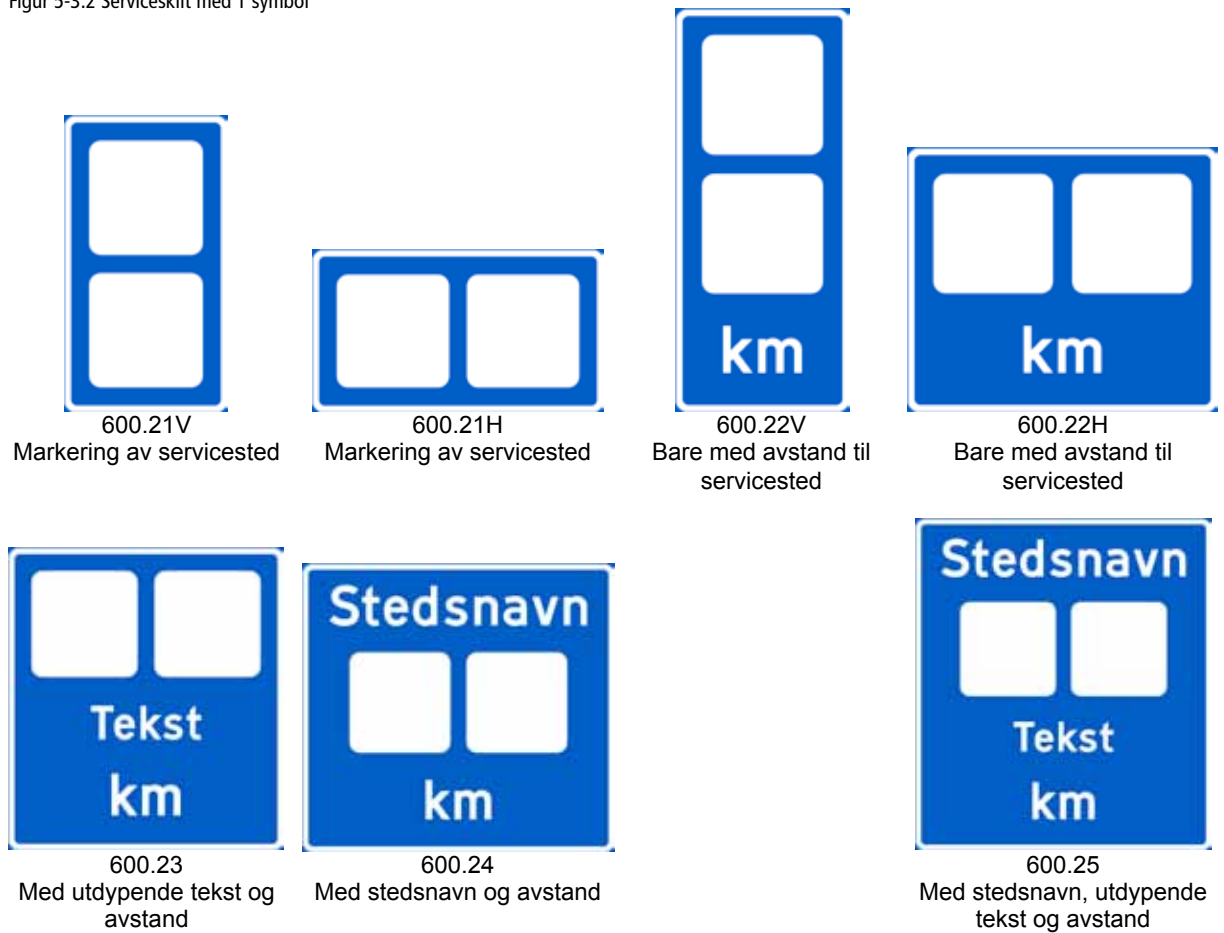
- Ved lang tekst eller langt stedsnavn bestemmer tekstlengden skiltbredden. Avstand angitt i m kan også være dimensjonerende for skiltbredden.
- Vurder om tekst eller stedsnavn naturlig kan plasseres på to linjer, og eventuell bruk av bindestrek.
- For skilt som må være brede, kan det velges om det er best med 2 eller 3 symboler i bredden.
- For skilt med 3 symboler og 2 symbollinjer kan det velges om det skal være 2 symboler på øvre eller nedre linje. To symboler på øvre linje er ofte penest.
- Gruppér symbolene slik at symboler som hører sammen står på samme linje.
- Hvis andre hensyn ikke tilsier noe annet, settes symbolene i skiltnummerrekkefølge.

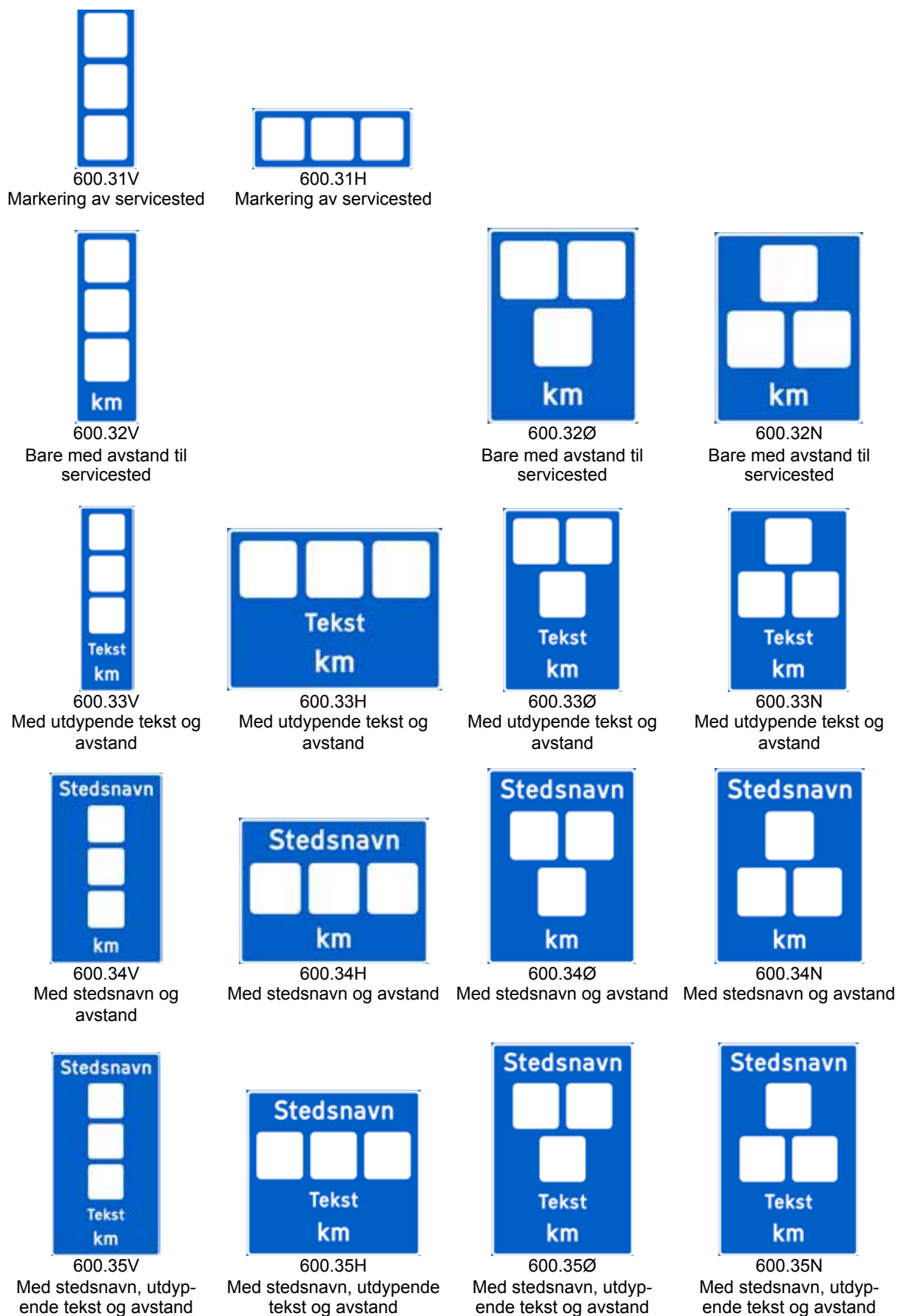
Figur 5-3.1 Utforming av skilt 601, størrelse MS og SS

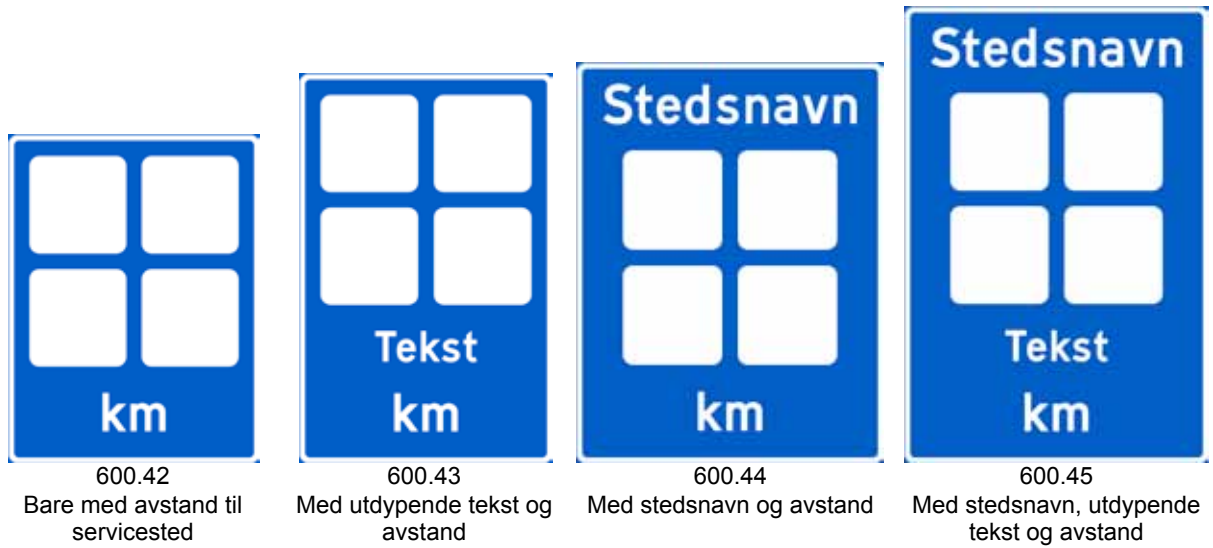
Figur 5-3.2 Serviceskilt med 1 symbol

Figur 5-3.3 Serviceskilt med 2 symboler

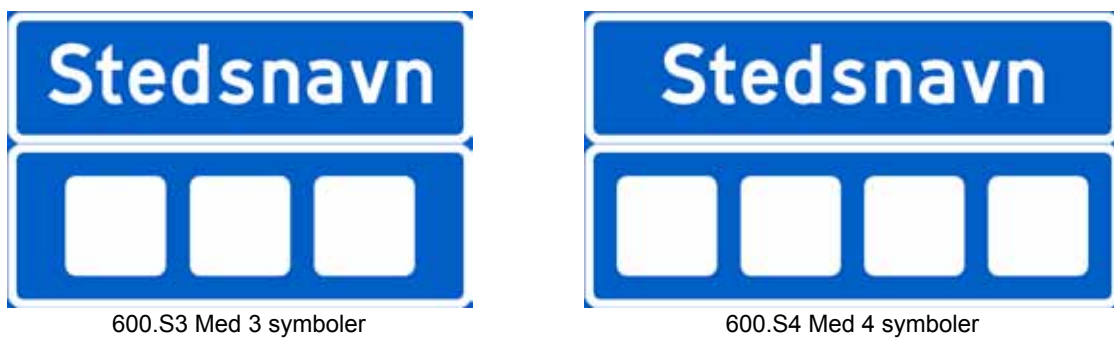
Figur 5-3.4 Serviceskilt med 3 symboler

Figur 5-3.5 Serviceskilt med 4 symboler

Figur 5-3.6 Avstand til neste servicetilbud

Figur 5-3.7 Serviceskilt under stedsnavnskilt

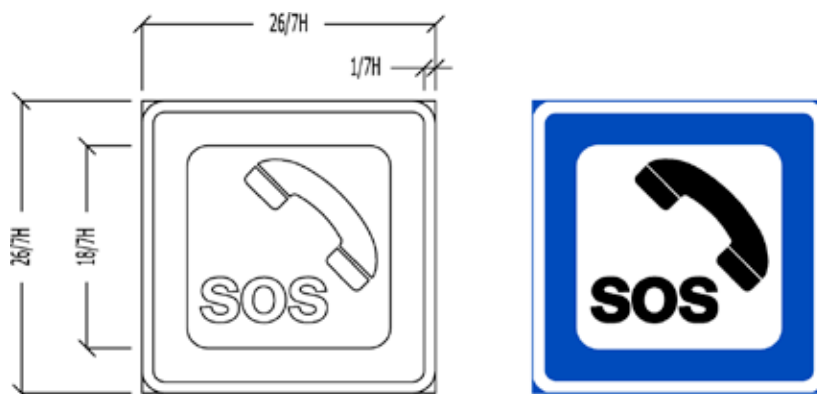
De forskjellige elementene på serviceskiltene skal ha størrelser som vist i fig 5-3.8.

		H1/7	LS mm	MS mm	SS mm
Symbolfelt	S	18	360	450	540
Bordbredde e	e	1	20	25	30
Teksthøyde versal (Th):					
- navn	H1	7	140	175	210
- tekst	H2		126	140	175
- avstand	H1	7	140	175	210
Minimum horisontal avstand:					
- symbol - bord	a	3	60	75	90
- symbol - symbol	b	3	60	75	90
- navn/tekst - bord *	c	4	80	100	120
Minimum vertikal avstand:					
- bord - navn *	d	3	60	75	90
- bord - symbol *	e	3	60	75	90
- symbol - symbol	f	3	60	75	90
- symbol - tekst	g	5	100	125	150
- symbol - avstand	h	5	100	125	150
- tekst - avstand	k	6	120	150	180
- avstand - bord *	l	5	100	125	150
* = kan økes for å tilpasse innhold til platestørrelse					

Figur 5-3.8 Dimensjoner på serviceskilt

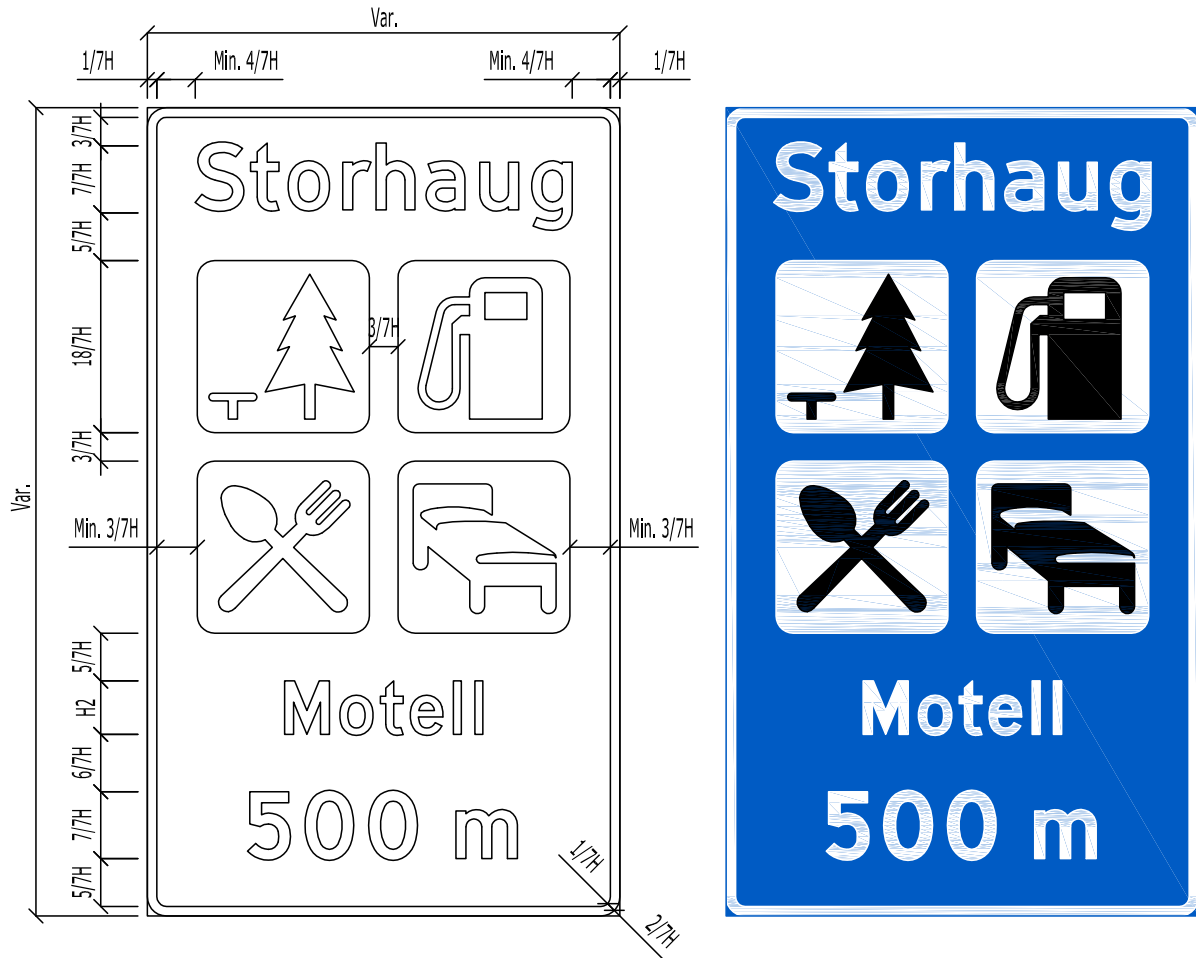
Hvis et stedsnavn eller en utdypende tekst må deles på to linjer, skal avstanden mellom linjene være $11/7 H$.

Eksempler på detaljutforming av serviceskilt er vist i figurene 5-3.9 til 5-3.13.

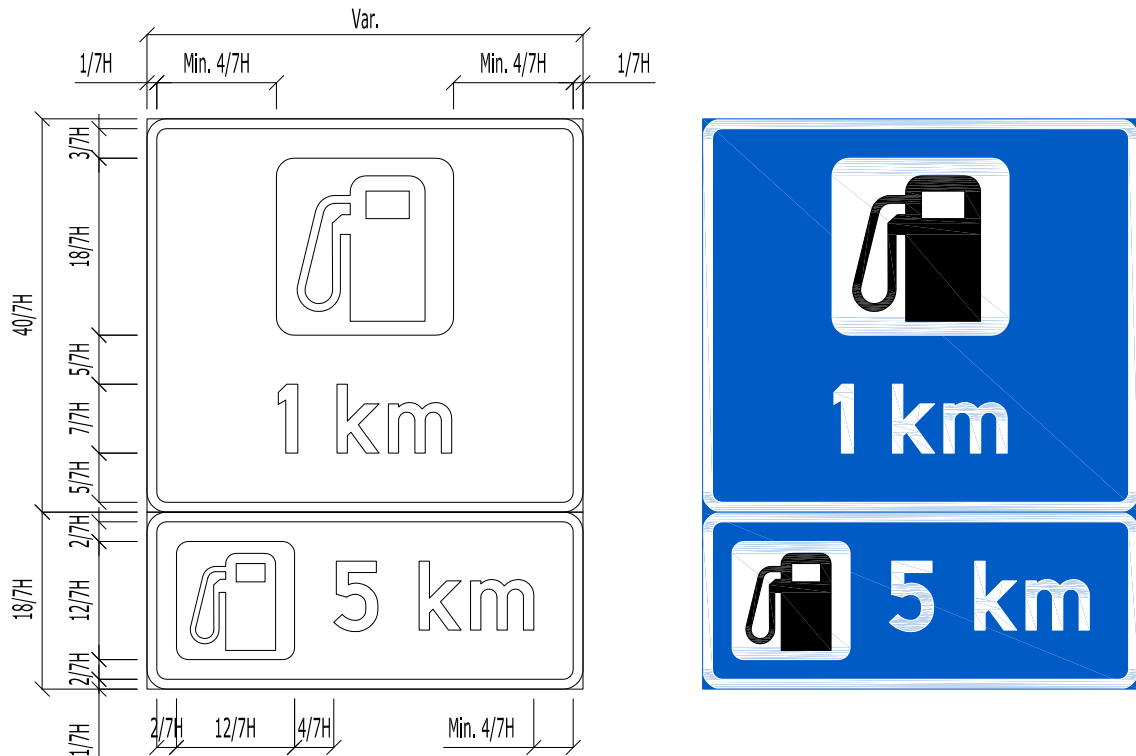

Figur 5-3.9 Utforming av serviceskilt med bare ett symbol

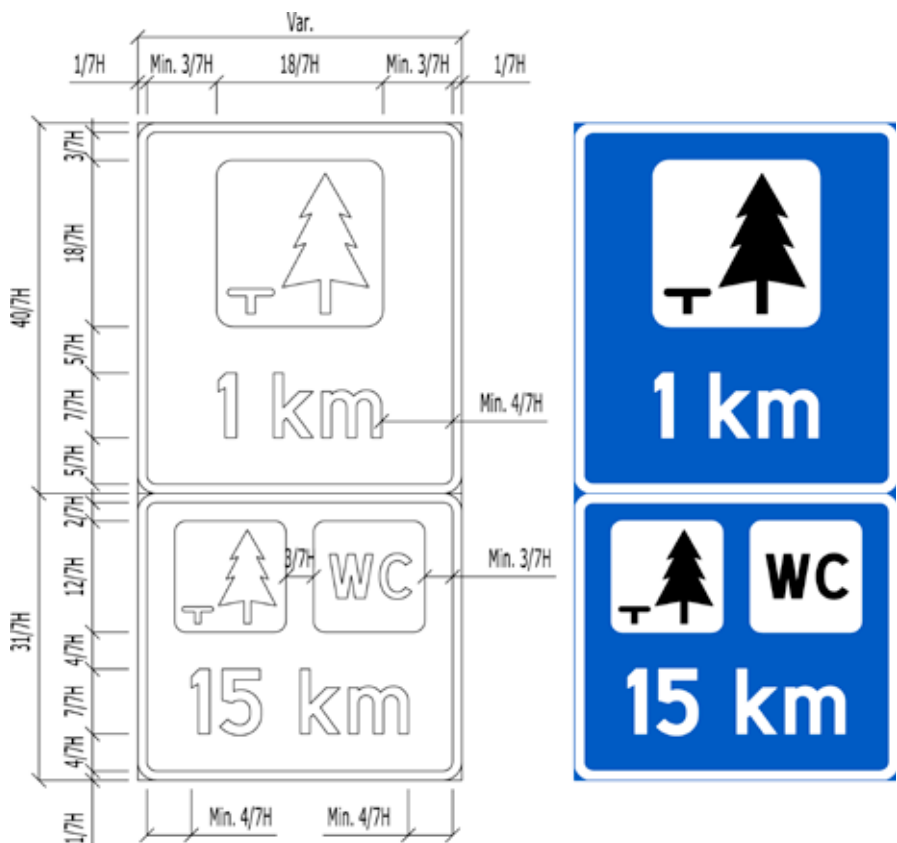

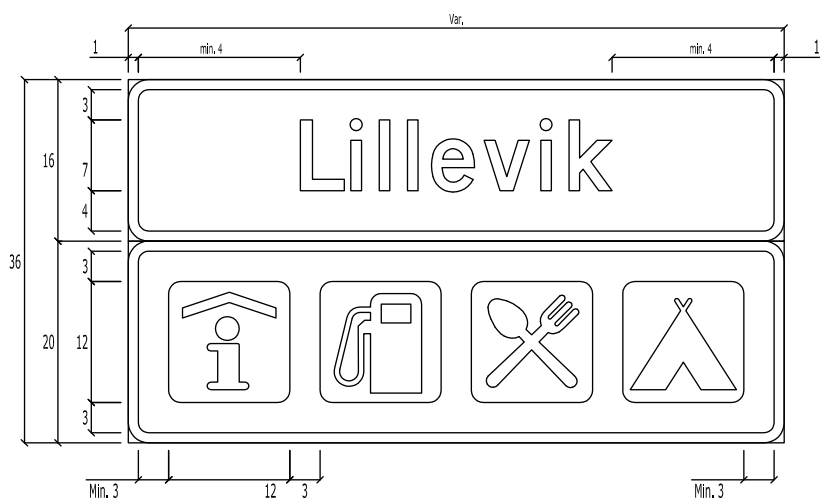
Figur 5-3.10 Utforming av serviceskilt med flere symboler, stedsnavn, tekst og avstand.

Figur 5-3.11 Utforming av skilt som angir avstand til neste tilbud, ett symbol

Figur 5-3.12 Utforming av skilt som angir avstand til neste tilbud, to symboler

Figur 5-3.13 Utforming av serviceskilt under stedsnavnskilt

5-3.2 Navn og tekst på serviceskilt

Stedsnavn

Navn på større rasteanlegg eller steder som er spesielt godt kjent i turistsammenheng, kan angis over symbolene. Avstand skal da angis nederst på skiltet.

For mindre tettsteder med nedsatt fartsgrense anbefales det å angi service-tilbudene på et serviceskilt med utforming 600.S3 eller 600.S4 plassert under stedsnavnskilt for tettstedet. Avstand skal da ikke angis.

Utdypende tekst

For enkeltbedrifter kan steds- eller bedriftsnavn angis dersom dette er nødvendig for å skille mellom flere anlegg i samme område. Navnet skal da plasseres under symbolene. Betegnelser som gjentar symbolinformasjonen, f.eks. "Camping", "Vandrerhjem" o.l. skal vanligvis ikke angis. Unntak kan gjøres for å unngå misforståelse om hvilket sted som er ment.

Serviceskilt kan også angi tekst med nærmere informasjon om service-tilbudet, f.eks. "Motell", "Turistinformasjon". Nærmere regler er gitt under de enkelte servicesymboler i kapittel 5-2.

Slik tilleggsinformasjon skal gjelde alle symbolene på skiltet. Dersom det er behov for å vise andre symboler, må dette gjøres på eget skilt som enten settes opp sammen med, før eller etter skiltet med tilleggsinformasjon.

Firmamerker, logoer o.l. tillates ikke på serviceskilting.

Avstand

Avstand skal alltid angis nederst på serviceskilt, unntatt:

- på skilt 601
- på skilt som benyttes som markering av servicested (symbolene 602, 605, 606, 611 og 612)
- på skilt som benyttes sammen med stedsnavnskilt

Figur 5-3.14 Eksempler på serviceskilt med stedsnavn og utdypende tekst

Figur 5-3.15 Eksempel på angivelse av avstand til neste servicetilbud

Avstander under 1000 m angis i meter avrundet til nærmeste 100 m, eventuelt til nærmeste 50 m for avstander opp til 250 m. Avstander fra og med 1 km angis i hele km eller km med en desimal. Det skal normalt ikke settes opp serviceskilt i større avstand enn 2 km, men noe større avstander kan benyttes for å unngå skilting i tunnel.

Avstanden regnes alltid til krysset eller avkjørselen der det tas av fra vegen det skiltes på. På veger med fartsreduksjonsfelt regnes avstanden til starten på utvidelsen av fartsreduksjonsfeltet.

For tettsted med flere servicetilbud benyttes skilt 600.S uten avstandsangivelse. Skiltet plasseres under stedsnavnskiltet ved begynnelsen av tettbebyggelsen.

For strekninger med mange servicetilbud, kan de aktuelle servicesymbolene samles på ett skilt med avstandsangivelse som f.eks. "0,5 - 3 km".

Avstand til neste servicetilbud

Avstand til neste etterfølgende bensinstasjon eller rasteplass med WC kan angis på tilleggsskilt med servicesymboler og avstand. Avstanden angis i hele km.

Tilleggsskiltet skal ha redusert størrelse, men samme bredde og farge som hovedskiltet (se figur 5-3.11 og 5-3.12). Når tilleggsskilt benyttes, skal det ikke være oppsatt serviceskilt for andre typer virksomhet på samme sted, f.eks. varsling av hotell eller severdighet.

5-3.3 Valg av skiltstørrelse

Serviceskilt utføres i 3 standardstørrelser: LS (liten), MS (middels) og SS (stor) størrelse.

MS er den vanlige størrelsen, og skal benyttes hvis ikke følgende kriterier tilsier bruk av LS eller SS:

- SS skal brukes på flerfeltsveger med fartsgrense 80 km/t eller høyere, og bør brukes på tofeltsveger hvis nærmeste del av skiltet må plasseres mer enn ca 4 m fra kjørebane kant, målt enten horisontalt eller vertikalt.
- LS kan benyttes på veger med fartsnivå lavere enn ca 70 km/t og kjørebanebredde mindre enn 6,5 m. Horisontal avstand fra kjørebane kant til nærmeste del av skiltet skal ikke være mer enn 2,5 m, og vertikal avstand fra kjørebane til underkant skilt skal ikke være mer enn 3,0 m.

I tunneler kan størrelsen på serviceskilt reduseres ytterligere, se Hånd-bok N500 Vegtunneler.

Skilt på samme stolpe skal ha samme standardstørrelse og samme skiltbredde.

5-4 Planlegging og saksbehandling

5-4.1 Myndighet

Skiltforskriften § 29 nr. 1:

Regionvegkontoret kan treffe vedtak om å sette opp eller ta ned andre offentlige trafikkskilt enn dem som omfattes av bestemmelsene i §§ 26 - 28 for riksveg, fylkesveg og privat veg. Kommunen har slik myndighet for kommunal veg. Regionvegkontorets vedtak kan likevel om nødvendig også gjelde skilting på kommunal veg, dersom skiltene på riksveg, fylkesveg eller privat veg må suppleres med skilt på kryssende kommunal veg. Kommunens myndighet gjelder ikke for skilting for kommunal veg på kryssende riksveg eller fylkesveg.

Dette gir følgende skiltmyndigheter for både serviceskilt og virksomhetsvisning:

Riksveg, fylkesveg og privat veg: Regionvegkontoret
Kommunal veg: Kommunen

For å sikre en god og ensartet bruk av slike skilt, er det utarbeidet en rekke fellesbestemmelser for anvendelse av skiltene, se kapittel 5-1.

For å lette behandlingen av søknader om oppsetting av serviceskilt og virksomhetsskilt, bør skiltmyndigheten utarbeide rutevise, områdevise og/eller temavise planer for slik skilting, se kapittel 5-4.2.

Søknad om oppsetting av serviceskilt og virksomhetsvisning sendes skiltmyndigheten, se kapittel 5-4.3

For skilting til kommersielle virksomheter er det krav om betaling av egenandeler, se kapittel 5-4.4.

Regler for behandling av eventuelle klagesaker er gitt i kapittel 5-4.5.

5-4.2 Overordnet planlegging

Rutevise, områdevise og temavise planer

Oppsetting av serviceskilt eller virksomhetsvisning behandles vanligvis som enkeltsaker etter hvert som det kommer inn søknader.

For å lette behandlingen av slike søknader og for å få en så god og helhetlig vegvisning som mulig, bør det utarbeides planer for service-skilting og virksomhetsvisning som supplement til visningsplaner for geografisk vegvisning, jf Del 4, kapittel 4-1.

Slike planer kan omfatte:

- bestemte vegruter, f.eks. motorvegstrækninger eller viktige turistruter
- områder med mye turistvirksomhet, eller byer og tettsteder
- visning til spesielle typer severdigheter og/eller aktiviteter i et fylke eller en kommune

Planene bør utarbeides i samarbeid med de berørte fylkeskommuner, kommuner, lokale turistorganisasjoner og næringslivsorganisasjoner. Slike planer bør revideres med 10 - 15 års mellomrom, for eksempel i forbindelse med større fornyelser av skiltparken.

For å gjøre det lettere å finne fram utenfor riksvegnettet i områder med omfattende lokalvegnett (fylkesveger og kommunale veger, evt. også private veger), bør det utarbeides planer for mer omfattende geografisk vegvisning og adressevegvisning i slike områder, supplert med virksomhetsvisning der dette er nødvendig.

I områder med mange virksomheter, vil en god geografisk vegvisning redusere problemet med at det ikke er plass til visning til alle virksomhetene. Det er da viktig at vegmyndighet og lokale myndigheter finner lokale stedsnavn som virksomhetene kan benytte for å fortelle om hvor de befinner seg.

Severdigheter og aktiviteter

For severdigheter, museer og aktiviteter er det et krav om at utvelgelse av steder som skal få skilting, skal skje i samarbeid med relevante fagmyndigheter på fylkes- eller kommunalt nivå.

Det kan da være hensiktsmessig å la dette bli en temamessig plan.

Motorveger o.l.

På eller i tilknytning til motorveg skiltet med skilt 502 skal serviceskilt settes opp etter en samlet plan for motorvegstrekingen eller vegruten. Det samme bør gjelde motortrafikkveger (skiltet med skilt 503) og lengre, avkjørselsfrie vegstrekinger med tilnærmet motortrafikkvegstandard, og omkjøringsveger som leder trafikken utenom tettsteder med trafikantrettede servicetilbud.

På serviceskilt langs motorveg skal det normalt bare tillates service-symboler for trafikantenes umiddelbare behov, det vil si bensinstasjon, toalett, rasteplass og kafeteria anlagt primært for å betjene den aktuelle vegen. Der avstanden mellom slike tilbud er mer enn ca 50 km, er det også viktig å vise avstanden videre til tilsvarende tilbud.

På motorveg skiltet med skilt 502 skal eventuell forvarsling av servicevirksomhet med orienteringstavler (det vil si visning til steder mer enn ca 200 m fra vegen) vurderes etter strengere kriterier enn vanlig. Bruk av hvite eller brune felt på blå vegvisningsskilt bør unngås, om nødvendig benyttes i stedet samleskilt (731). På strekninger med kryssnummer bør virksomheter markedsføre seg med at de ligger ved "kryss nr x".

Annen virksomhetsvisning på motorveg og motortrafikkveg bør bare unntaksvis tillates, og avgrenses til visning til virksomheter med svært mange ukjente besøkende.

Byer og tettsteder

I byer og større tettsteder bør serviceskilt vanligvis ikke benyttes, fordi det er ønskelig å redusere skiltmengden mest mulig. Virksomhetsvisning bør også bare tillates der det er svært vanskelig å finne fram ved hjelp av annen visning.

For å gjøre det enklere å finne bestemte servicetilbud (f.eks. hotell hvor det er bestilt plass), bør det gis informasjon ved hjelp av informasjonstavle plassert på egnet sted ved innkjøring til tettstedet, og på steder hvor ukjente bilister ofte stopper, f.eks. ved parkeringsplass for turistinformasjonskontor, busstasjon o.l.

Generelt bør vegvisning i byer og tettsteder baseres på vegvisningsskilt til bydeler og områder, og gatenavnskilt inne i hvert enkelt område. Dette oppnås best ved å utarbeide en samlet vegvisningsplan for hele området.

5-4.3 Søknader om serviceskilting eller virksomhetsvisning

Virksomhet som ønsker serviceskilt eller virksomhetsvisning må sende søknad til Statens vegvesen hvis skiltene skal plasseres ved riksveg, fylkesveg eller privat veg, eller til kommunen hvis skiltet skal plasseres ved kommunal veg. Søknad kan utformes som et brev, eller ved å fylle ut et søknadsskjema.

Søknad bør inneholde:

- Navn, adresse og telefon for søker
- Beskrivelse av virksomheten det skal skiltes for:
  - type virksomhet
  - størrelse, besøkstall
  - åpningstider
  - eventuelle godkjenninger som kreves
- Beskrivelse av virksomhetens beliggenhet og adkomst:
  - Kart og/eller tekstlig beskrivelse med gateadresse, gnr/bnr e.l.
  - Avkjørselsforhold: er avkjørselen godkjent for det aktuelle formål?
  - Parkeringsforhold
- Ønsket skilting:
  - Hvilke symboler og eventuell tekst
  - Steder det ønskes skilting

Om nødvendig vil skiltmyndigheten be om tilleggsopplysninger før saken avgjøres.

Skiltmyndigheten har i følge forvaltingsloven §§ 11 og 11a en plikt til å veilede søkere og behandle innkomne saker uten ugrunnet opphold. Søknader om serviceskilting og virksomhetsvisning skal også behandles etter reglene for enkeltvedtak i forvaltningsloven, selv om et skiltvedtak formelt sett regnes som en forskrift, se også kapittel 5-4.5.

I tillegg skal saker som behandles av Statens vegvesen behandles i samsvar med de holdninger som er beskrevet i kapittel 5-1.1. Konsekvenser skal vurderes uansett utfall av saken, og avslag skal ikke gis uten at alternativer har vært vurdert. Både avslag og tillatelse skal begrunnes skriftlig.

Hvis søknaden avslås helt eller delvis, er det klageadgang på dette, se kapittel 5-4.5. Svar på søknaden skal inneholde informasjon om klageadgangen.

Hvis søknaden innvilges helt eller delvis, vil søker få tilsendt brev om dette sammen med et krav om betaling for egenandel. Regler for egenandel er omtalt i kapittel 5-4.4. Hvis søker mener at den beregnede egenandel er feil, kan det klages på dette, se kapittel 5-4.5. Først når betaling av egenandel er registrert mottatt av Statens vegvesen (eller kommunen), vil skiltet bli produsert og satt opp.

Tillatelse til oppsetting av skilt kan inndras dersom veg- eller trafikkforholdene endres, eller hvis vilkårene for tillatelsen ikke overholdes.

Forvaltningsloven:

§ 2. (definisjoner).

- a) *vedtak, en avgjørelse som treffes under utøving av offentlig myndighet og som generelt eller konkret er bestemmende for rettigheter eller plikter til private personer (enkeltpersoner eller andre private rettssubjekter);*
- b) *enkeltvedtak, et vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til en eller flere bestemte personer;*
- c) *forskrift, et vedtak som gjelder rettigheter eller plikter til et ubestemt antall eller en ubestemt krets av personer;*

§ 11. (veiledningsplikt).

Forvaltningsorganene har innenfor sitt sakområde en alminnelig veiledningsplikt. Formålet med veiledningen skal være å gi parter og andre interesserte adgang til å vareta sitt tarv i bestemte saker på best mulig måte. Omfanget av veiledningen må likevel tilpasses det enkelte forvaltningsorgans situasjon og kapasitet til å påta seg slik virksomhet.

Forvaltningsorganer som behandler saker med en eller flere private parter, skal av eget tiltak vurdere partenes behov for veiledning. Etter forespørsel fra en part og ellers når sakens art eller partens forhold gir grunn til det, skal forvaltningsorganet gi veiledning om:

- a) *gjeldende lover og forskrifter og vanlig praksis på vedkommende sakområde, og*
- b) *regler for saksbehandlingen, særlig om parters rettigheter og plikter etter forvaltningsloven. Om mulig bør forvaltningsorganet også peke på omstendigheter som i det konkrete tilfellet særlig kan få betydning for resultatet.*

Uavhengig av om sak pågår, plikter forvaltningsorganet innen sitt sakområde å gi veiledning som nevnt i annet ledd til en person som spør om sine rettigheter og plikter i et konkret forhold som har aktuell interesse for ham.

Dersom noen henvender seg til urette myndighet, skal det forvaltningsorgan som mottar henvendelsen, om mulig vise vedkommende til rett organ. Inneholder en henvendelse til et forvaltningsorgan feil, misforståelser, unøyaktigheter eller andre mangler som avsenderen bør rette, skal organet om nødvendig gi beskjed om dette. Organet bør samtidig gi frist til å rette opp mangelen og eventuelt gi veiledning om hvordan dette kan gjøres.

---

§ 11a. (saksbehandlingstid, foreløpig svar).

Forvaltningsorganet skal forberede og avgjøre saken uten ugrunnet opphold.

Dersom det må ventes at det vil ta uforholdsmessig lang tid før en henvendelse kan besvares, skal det forvaltningsorganet som mottok henvendelsen, snarest mulig gi et foreløpig svar. I svaret skal det gjøres rede for grunnen til at henvendelsen ikke kan behandles tidligere, og såvidt mulig angis når svar kan ventes. Foreløpig svar kan unnlates dersom det må anses som åpenbart unødvendig.

I saker som gjelder enkeltvedtak, skal det gis foreløpig svar etter annet ledd dersom en henvendelse ikke kan besvares i løpet av en måned etter at den er mottatt.

5-4.4 Egenandeler

I skiltforskriften §§ 38 - 44 er det gitt bestemmelser om betaling av egenandeler for utgifter til serviceskilt og visning til bedrifter o.l.

§ 38 Generelt om dekking av utgifter til serviceskilting, virksomhetsvisning og skilting ved tilstelninger

1. Denne forskrift §§ 38 - 44 gjelder betaling av utgifter som vegmyndigheten har til offentlige trafikkskilt, herunder oppmerking eller lyssignal, når skiltingen er gjort av hensyn til noen bestemt persons interesse. Med person menes her også foretak, organisasjon o.l.
2. Forskriften §§ 38 - 44 gjelder også når det benyttes skilt for å gjennomføre reguleringer etter vegtrafikkloven § 7 annet ledd eller § 9 ved tilstelninger, med mindre forholdet dekkes av kap. 14 i denne forskrift.
3. Dersom utgiftene gjelder skilt på privat veg, gjelder § 45.
4. Vedtak om egenandel gjøres når skiltoedtak fattes som følge av søknad om skilting der søknaden er innkommet 1. oktober 2001 eller senere. Egenandel for endring eller utskifting av eksisterende skilt kan imidlertid kreves også for skilt som er satt opp på bakgrunn av søknad som er innkommet før 1. oktober 2001.

§ 39 Egenandel for serviceskilt og virksomhetsvisning med service-symbol

1. Det betales egenandel for skilt som har symboler innen kategoriene verksted, bensinstasjon, spisested, camping og overnatting.
2. For skilt innenfor kategoriene severdigheter, aktiviteter og rekreasjon, betales egenandel dersom dette gjelder kommersiell virksomhet.
3. Egenandel pr. skilt
  - Kr. 1200,- pr. tekstlinje for skilt med teksthøyde til og med 140 mm.
  - Kr. 2400,- pr. tekstlinje for skilt med teksthøyde over 140 mm.
  - Kr. 1200,- for hvert symbol som benyttes på serviceskilt eller overhengende vegvisningsskilt.
  - Kr. 600,- for hvert symbol som benyttes på sideplassert vegvisningsskilt.
  - For vegviserfløyer med skrift på begge sider med skrifthøyde 105 mm kreves det inn egenandel bare for én side.

4. Dersom det benyttes felles skilt eller symbol for flere foretak, deles egenandelen likt mellom foretakene. Vegmyndigheten skal ikke kreve ny, delvis egenandel dersom et nytt foretak kan nyttiggjøre seg eksisterende skilt eller symbol uten øvrige endringer. Det skal derfor ikke tilbakebetales egenandel til de foretak som har betalt egenandel for de samme skiltene.

§ 40 Egenandel for annen virksomhetsvisning

1. Det betales egenandel for skilt som viser til foretak, enten ved navn eller type virksomhet.
2. Egenandel pr. skilt
Kr. 1200,- pr. tekstlinje for skilt med teksthøyde til og med 140 mm.
Kr. 2400,- pr. tekstlinje for skilt med teksthøyde over 140 mm.
Kr. 600,- for hvert vegvisningssymbol som benyttes.
For vegviserfløyer med skrift på begge sider med skrifthøyde 105 mm kreves det inn egenandel bare for én side.
3. Dersom det benyttes felles skilt eller symbol for flere foretak, deles egenandelen likt mellom foretakene. Vegmyndigheten skal ikke kreve ny, delvis egenandel dersom et nytt foretak kan nyttiggjøre seg eksisterende skilt eller symbol uten øvrige endringer. Det skal derfor ikke tilbakebetales egenandel til de foretak som har betalt egenandel for de samme skiltene.

§ 41 Betaling av egenandel

1. Skilt blir ikke bestilt og satt opp før egenandelen er registrert innbetalt til vegmyndigheten. Beløpet innbefatter ordinært skiltvedlikehold eller skiltendringer som følge av trafikkomlegginger i inntil 5 år.
2. Skiltet er vegmyndighetens eiendom. Dersom betingelsene for bruk av skiltet brytes, kan skiltene fjernes uten at egenandelen blir refundert.
3. Ny egenandel må være registrert innbetalt før vegmyndigheten setter opp nye skilt eller endrer innhold på eksisterende skilt.

§ 42 Ny egenandel ved endring av eksisterende skilt

1. Hvis et nytt skilt eller skiltsymbol som omfattes av bestemmelsene i §§ 39 eller 40 medfører endring eller utskifting av allerede eksisterende service skilt, geografisk vegvisningsskilt eller virksomhetsvisningsskilt, kan vegmyndigheten kreve en egenandel for utskifting eller endring av eksisterende skilt hvis kvaliteten på de eksisterende skilt tilsier at de ikke skal skiftes.
2. Egenandelen fastsettes da etter de bestemmelsene som er angitt i §§ 39 og 40. For geografisk vegvisning regnes da prisen som for virksomhetsvisning i § 40.

(§ 43 Kostnader for skilting ved tilstelninger)

§ 44 Unntak fra §§ 38 – 43

1. Vegmyndigheten kan unnlate å kreve betaling for skilt på fylkesveg og kommunal veg.
2. Vegmyndigheten kan unnlate å kreve betaling, hvis det er så mange å fordele kostnaden på at det er uhensiktsmessig å kreve betaling fra hver enkelt.
3. Vegmyndigheten kan unnlate å kreve betaling der serviceskilt eller virksomhetsvisning fungerer som områdenavn med samme funksjon som geografisk vegvisning.

Bestemmelsene om egenandeler skal ikke endre på de faglige vurderinger som skal legges til grunn for en søknad om serviceskilt eller virksomhetsvisning. Vurderingen av skiltsøknaden skal skje ut fra gjeldende bestemmelser, retningslinjer og trafikktekniske prinsipper. Skiltmyndigheten avgjør skilmengde og utforming av skiltingen, som f.eks. tekst høyde.

Det er en forutsetning for å kreve betaling at noen har bedt om skilting. Vegmyndigheten kan unnlate å kreve betaling etter §§ 39 og 40 hvis et av leddene i § 44 er oppfylt.

Vegmyndigheten bestemmer om det skal kreves egenandel etter § 42 ved endring av eksisterende skilt. Det bør unnlates å kreve betaling dersom beregnet egenandel synes urimelig i forhold til de endringer som må gjøres.

Egenandel utregnes og gjelder for hvert enkelt skilt som er nødvendig for den skilting det er søkt om. Med tekstlinje menes stedsnavn, virksomhetsnavn eller virksomhetstype som er angitt på skiltet. Avstandsangivelse på serviceskilt regnes ikke med som tekstlinje ved utregningen av egenandelen.

Ønsker søker endringer i skiltingen (tekst eller symboler), utløser dette krav om ny egenandel.

Finner vegmyndigheten behov for å endre skiltingen som følge av vegomlegging, tilpassing til annen skilting eller andre grunner, skal det ikke medføre krav om egenandel de første fem årene etter at skiltet er satt opp.

Etter fem år kan det kreves ny egenandel ved all endring av skiltingen, uansett grunn.

Klage på fastsettelsen av egenandelen

Vedtak om betaling av egenandel er enkeltvedtak og kan derfor påklages etter forvaltningsloven. Søker som får godkjent skilting, eller som ønsker skilting opprettholdt ved utskifting av eksisterende skilt, skal gjøres oppmerksom på at det kan klages på fastsettelsen av egenandelen.

Klageorgan for riks- og fylkesveger er Vegdirektoratet. Nærmere regler for klagebehandling er gitt i kapittel 5-4.5.

5-4.5 Klagebehandling

Formelt grunnlag

Avgjørelser om oppsetting av trafikkskilt er formelt sett vedtak av en lokal forskrift. For forskrifter gjelder andre saksbehandlingsregler enn for enkeltvedtak.

Avgjørelse ved behandling av søknader om serviceskilting og virksomhetsvisning har imidlertid så stor likhet med enkeltvedtak etter forvaltningsloven, at det er innført egen klageadgang på denne type skiltsaker.

Behandling av denne type saker kan også medføre krav om betaling av egenandel. Slikt krav regnes som enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Både for søker og skiltmyndighet er det enklest at samme type klagebehandling kan benyttes for hele skiltsaken.

Klageadgang

Hva kan det klages på:

- Helt eller delvis avslag på søknad om oppsetting av serviceskilt eller virksomhetsvisning.
- Pålegg om endring av serviceskilt eller virksomhetsvisning, inklusive fjerning av slik skilting.
- Krav om egenandel for slik skilting.

Hvem kan klage:

- Søker

Krav til klagen:

- Skriftlig begrunnelse med underskrift

Klageinstans:

- Vegdirektoratet (for riksveg og fylkesveg)
- Klagen sendes alltid via den som først har behandlet saken.

Krav til klagen

Klagen skal være skriftlig og må inneholde:

- Henvisning til det vedtak (brev) det klages på
- Beskrivelse av hva det klages på, f.eks.:
  - Avslag på søknad
  - Delvis avslag på søknad
  - Krav om egenandel
  - Størrelsen på egenandelen
- Kort begrunnelse for klagen
- Underskrift

Behandling av klagen

For saker som behandles av Statens vegvesen, gjelder følgende:

- Klagesaken bør vanligvis først behandles av samme saksbehandlende enhet som opprinnelig har behandlet saken.
- Enheten vurderer saken på nytt ut fra de opplysninger klageren framfører. Enheten kan ut fra dette innvilge den opprinnelige søknaden. I så fall skal det gis en kort begrunnelse for hvorfor saken nå er vurdert annerledes. Klagesaken er dermed avgjort.

- Hvis enheten ikke finner grunnlag for å endre vedtaket, sendes saken videre til en overordnet enhet, vanligvis på regionvegkontoret. Oversendelsen bør inneholde:
  - Opprinnelig søknad og svar på søknaden
  - Klagen
  - Oversendelsesbrev som inneholder:
    - Kort redegjørelse for saksgang.
    - Hvilke forhold tilsier avslag på søknaden?
    - Eventuelle kommentarer til de argumenter klager framfører i klagen
    - Hvilke alternative løsninger har vært foreslått og vurdert både ved behandling av søknaden og vurdering av klagen?
    - På hvilken måte har disse alternativene vært lagt fram for søker?
    - Kart, bilder og annen dokumentasjon.
- Overordnet enhet vurderer klagen. Denne enheten kan innvilge søknaden, og skal da begrunne hvorfor saken nå vurderes annerledes enn ved første gangs behandling av saken. Klagesaken er dermed avgjort.
- Hvis regionvegkontoret/overordnet enhet opprettholder avgjørelsen, sendes saken videre til Vegdirektoratet. Ved videresending av klagesaken til Vegdirektoratet, skal kopi av oversendelsesbrevet alltid sendes klager. Klager skal få en kort frist (vanligvis 10 dager) til å sende supplerende opplysninger.
- Direktoratet kan opprettholde eller endre avgjørelsen, men skal alltid gi en begrunnelse. Vegdirektoratets avgjørelse er endelig. Avgjørelse skal sendes klager, med kopi til de instanser som har behandlet saken.

Vedlegg Del 5

1. **Eksempler på service- og virksomhetsvisning**
2. **Utrekning av egenandeler**
3. **Søknadsskjema**

Eksempler:

- 1.1 Enkel rasteplass og etterfølgende rasteplass med toalett
- 1.2 Rasteplass med flere tilbud
- 1.3 Større rasteanlegg ved motortrafikkveg
- 1.4 Større serviceanlegg og andre virksomheter ved motorveg
- 1.5 Serviceanlegg på sideveg, mer enn ca 200 m fra kryss
- 1.6 Flere virksomheter på sideveg
- 1.7 Område med stort antall servicebedrifter ved sideveg
- 1.8 Flere serviceanlegg på kort strekning på gjennomgående veg
- 1.9 Flere serviceanlegg i lite tettsted på gjennomgående veg
- 1.10 Mindre tettsted nær gjennomgående veg (< 200 m)
- 1.11 Mindre tettsted i noe avstand fra gjennomgående veg
- 1.12 Tettsted i noe avstand fra gjennomgående veg, flere tilbud

Vedlegg 1: Eksempler på service- og virksomhetsvisning

Eksempel 1.1:

Skilting av enkel rasteplass og etterfølgende rasteplass med toalett

Kommentar:

Se kommentar ved rasteplassen nedenfor.

Kommentar:

Serviceskilt settes opp som forvarsel i en avstand på 0,5 til 1 km før avkjøring til serviceanlegget.

Forvarsling på større avstand skal bare benyttes i helt spesielle situasjoner, som på vegger med tunneler eller motorveger, men avstanden bør ikke bli over 2 km.

Kommentar:

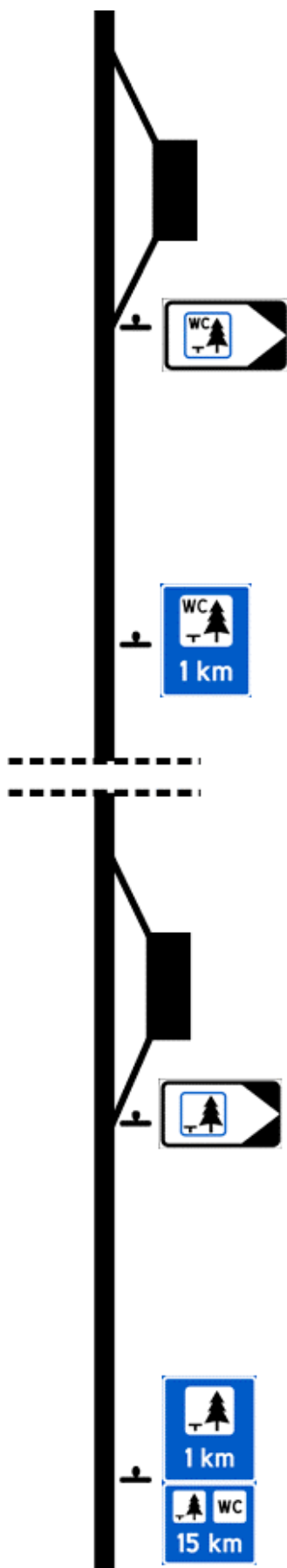
Der hvor rasteplassen eller avkjørselen er godt synlig, kan vegviser ved avkjørselen utelates.

Vegviser med bare symboler (uten tekst) skal dimensjoneres med større teksthøyde enn om skiltet også hadde hatt tekst, se kapittel 5-1.4B figur 5-1.18

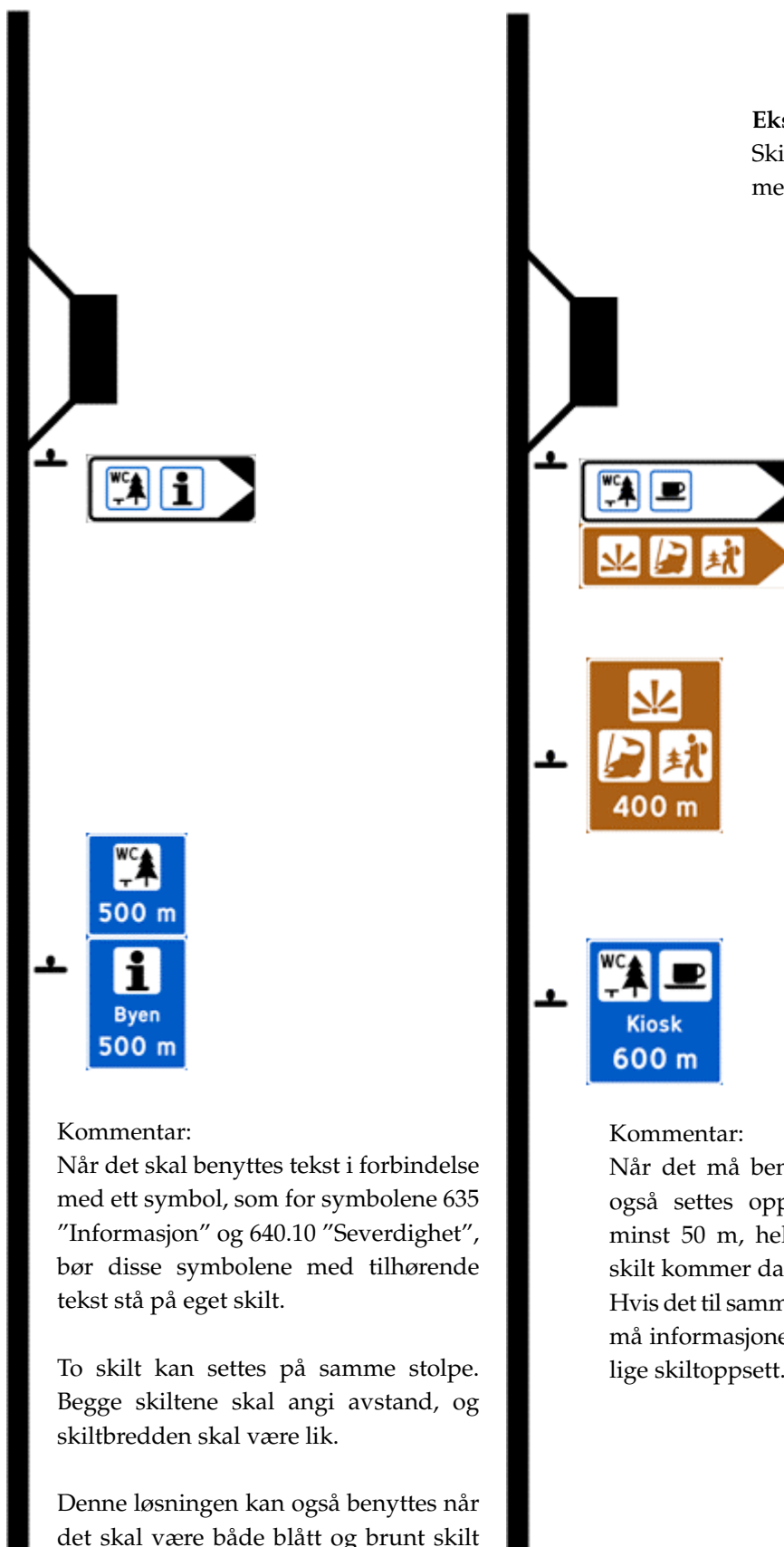
Kommentar:

Skilt som viser avstand til neste tilbud av tilsvarende art bør benyttes hvis standarden på det neste anlegget er bedre, som i dette eksemplet. Slike skilt kan også benyttes hvis det er langt mellom tilbudene, eller den første plassen ofte blir full.

På skiltet som viser avstand til neste er det ikke benyttet symbol 613.2, men symbol 613.1 og 612. Teksten "WC" på symbol 613.2 blir for dårlig lesbar når dette symbolet benyttes på skiltet som angir avstand til neste.

Eksempel 1.2:
Skilting av rasteplasser
med flere tilbud

Kommentar:
Når det skal benyttes tekst i forbindelse med ett symbol, som for symbolene 635 "Informasjon" og 640.10 "Severdighet", bør disse symbolene med tilhørende tekst stå på eget skilt.

To skilt kan settes på samme stolpe. Begge skiltene skal angi avstand, og skiltbredden skal være lik.

Denne løsningen kan også benyttes når det skal være både blått og brunt skilt for samme sted.

Kommentar:
Når det må benyttes to skilt, kan disse også settes opp etter hverandre, med minst 50 m, helst 100 m avstand. Blått skilt kommer da før brunt skilt.
Hvis det til sammen er mer enn 4 symboler, må informasjonen fordeles på to forskjellige skiltoppsett.

Eksempel 1.3:
Større rasteanlegg
ved motortrafikkveg

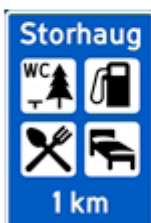

Kommentar:

Skilt 715 "Avkjøringsvegviser" benyttes bare i planskilte kryss med retardasjonsfelt. I dette tilfellet kan anlegget bare benyttes for trafikk i en retning, og avkjøringen kan dermed regnes som "planskilt".

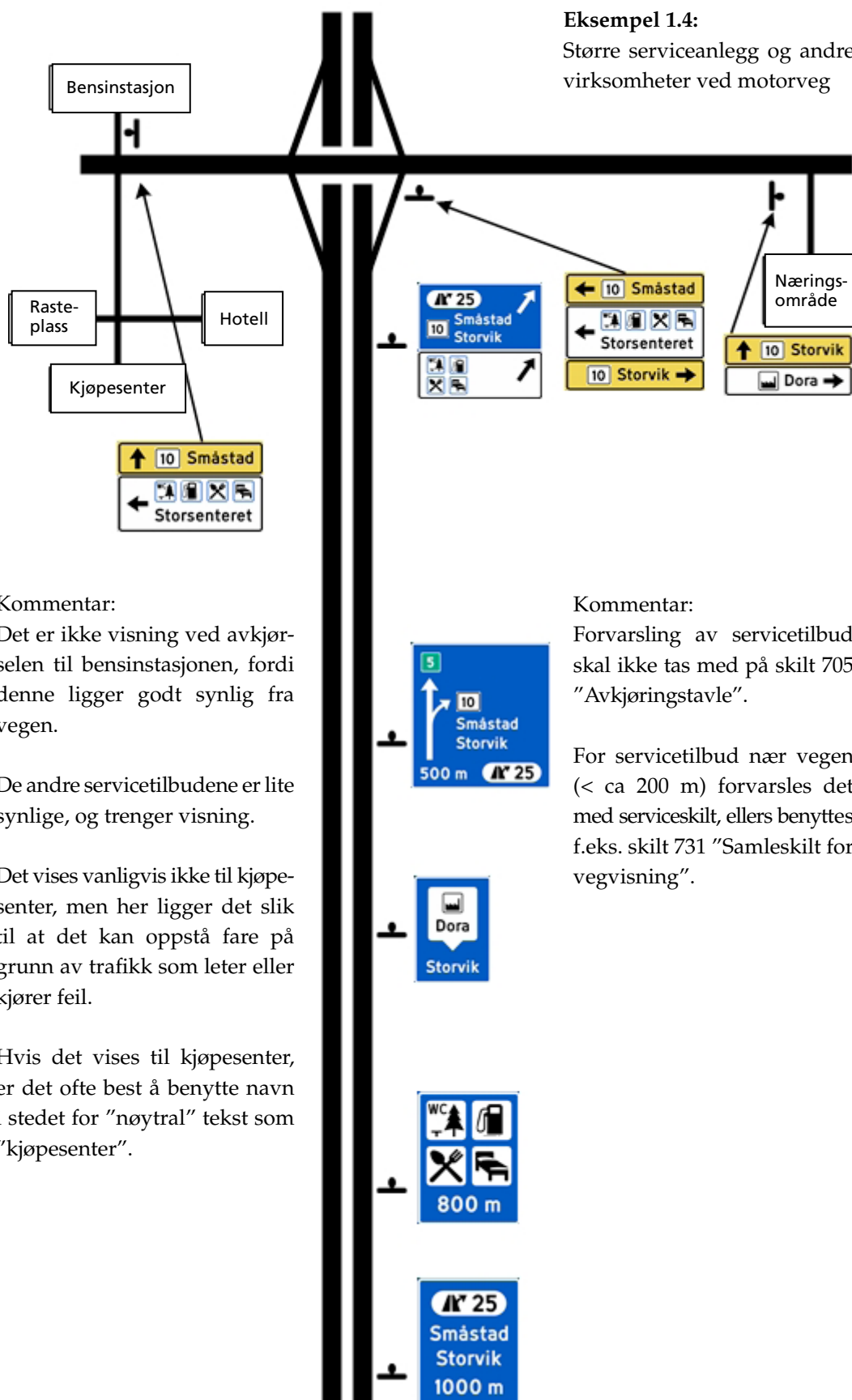
I ikke planskilte kryss benyttes skilt 711 "Tabellvegviser" eller skilt 713 "Vanlig vegviser", selv om avkjøringen har eget høyresvingefelt.

Vegvisere til serviceanlegg skal være hvite.

Kommentar:

Navn på rasteplasser benyttes bare unntaksvis, hvis stedet er særlig godt kjent eller, som i dette tilfellet, det er servicetilbud som er et reisemål i seg selv (spise- og overnattingstilbud) og som er vanskelig å oppfatte på annen måte som f.eks. ved reklame på veggen av anlegget.

Eksempel 1.4:
Større serviceanlegg og andre virksomheter ved motorveg

Kommentar:

Det er ikke visning ved avkjørselen til bensinstasjonen, fordi denne ligger godt synlig fra vegen.

De andre servicetilbudene er lite synlige, og trenger visning.

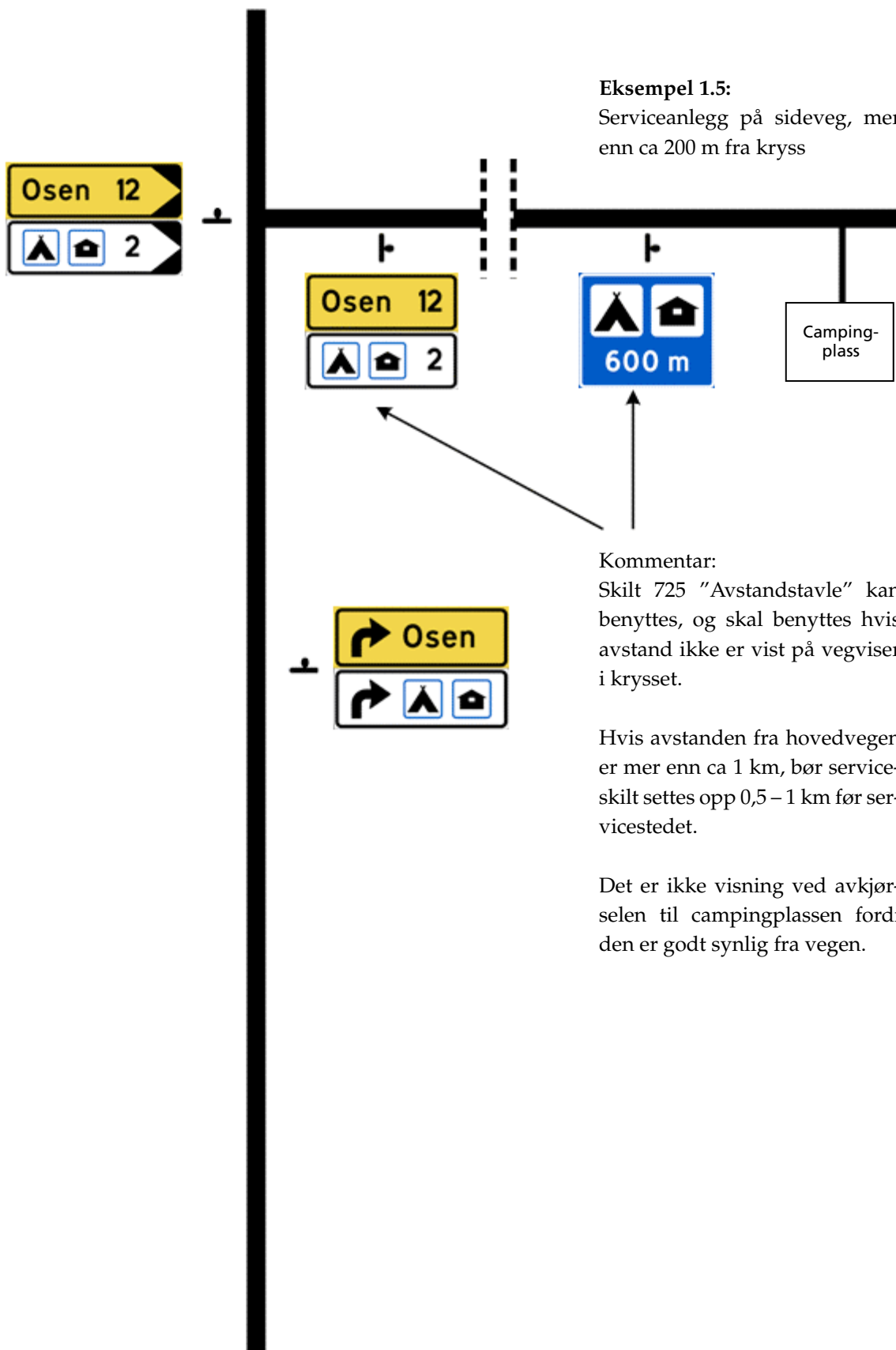
Det vises vanligvis ikke til kjøpesenter, men her ligger det slik til at det kan oppstå fare på grunn av trafikk som leter eller kjører feil.

Hvis det vises til kjøpesenter, er det ofte best å benytte navn i stedet for "nøytral" tekst som "kjøpesenter".

Kommentar:

Forvarsling av servicetilbud skal ikke tas med på skilt 705 "Avkjøringstavle".

For servicetilbud nær vegen (< ca 200 m) forvarsles det med serviceskilt, ellers benyttes f.eks. skilt 731 "Samleskilt for vegvisning".

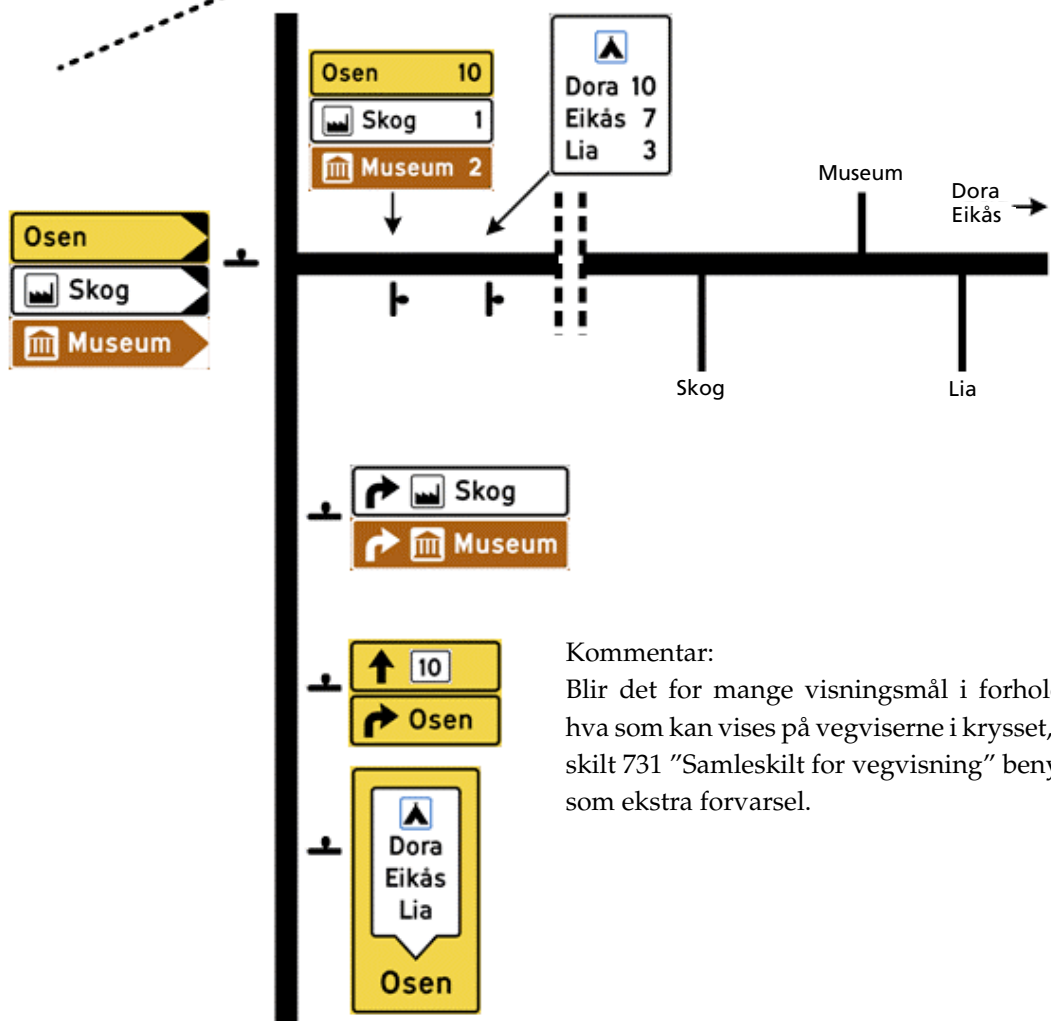
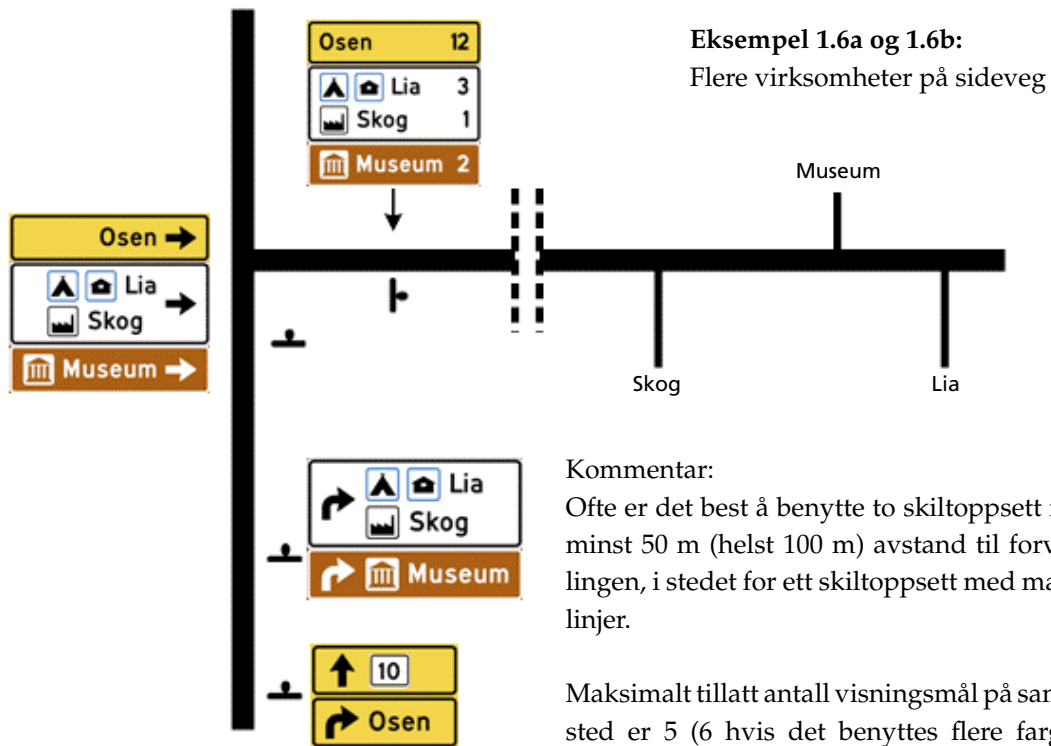
Eksempel 1.5:
Serviceanlegg på sideveg, mer enn ca 200 m fra kryss

Kommentar:
Skilt 725 "Avstandstavle" kan benyttes, og skal benyttes hvis avstand ikke er vist på vegviser i krysset.

Hvis avstanden fra hovedvegen er mer enn ca 1 km, bør service-skilt settes opp 0,5 – 1 km før servicestedet.

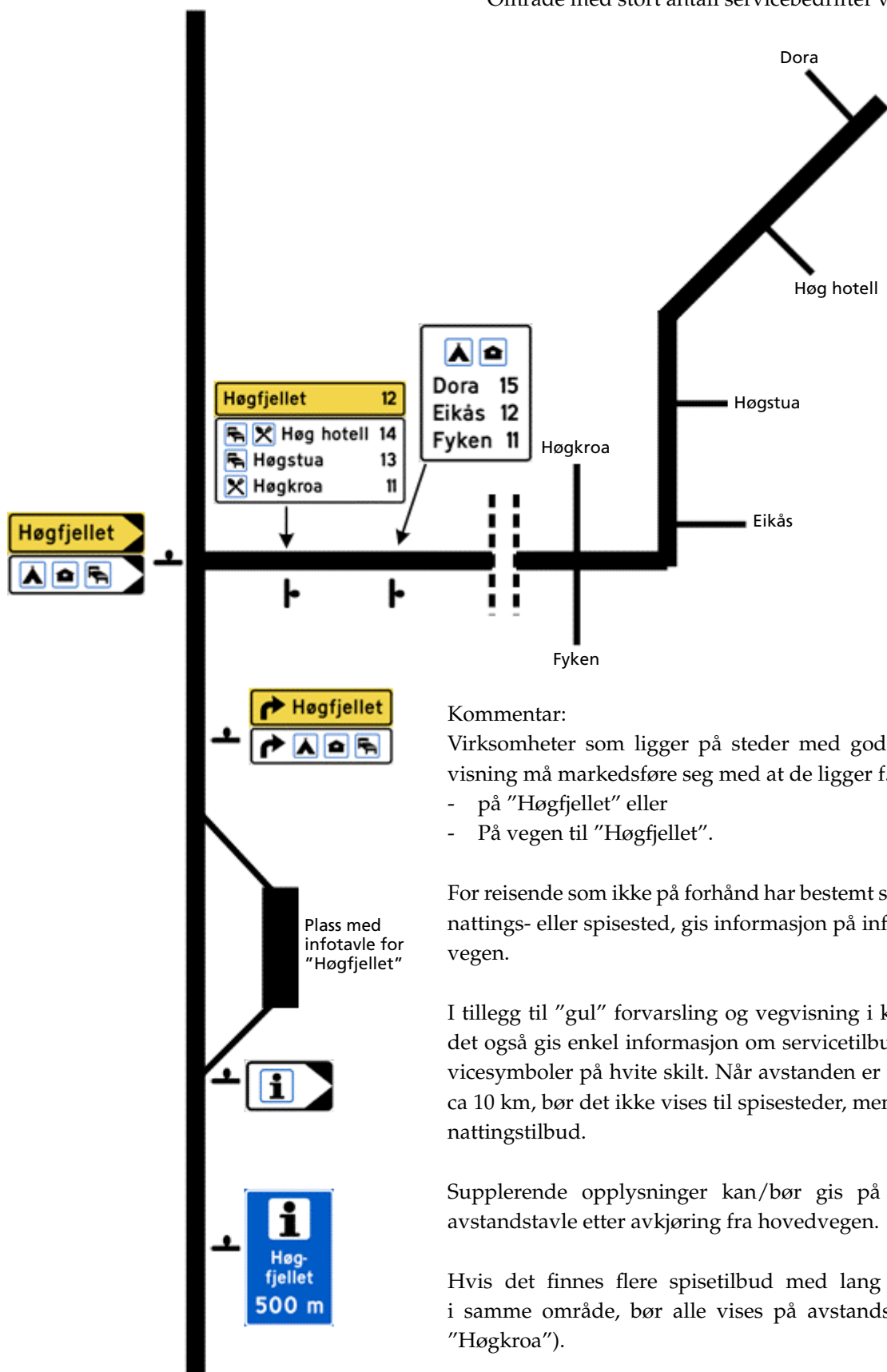
Det er ikke visning ved avkjørselen til campingplassen fordi den er godt synlig fra veggen.

Eksempel 1.7:

Område med stort antall servicebedrifter ved sideveg

Kommentar:
 Virksomheter som ligger på steder med god geografisk visning må markedsføre seg med at de ligger f.eks:
 - på "Høgfjellet" eller
 - På vegen til "Høgfjellet".

For reisende som ikke på forhånd har bestemt seg for overnattings- eller spisested, gis informasjon på infotavler ved vegen.

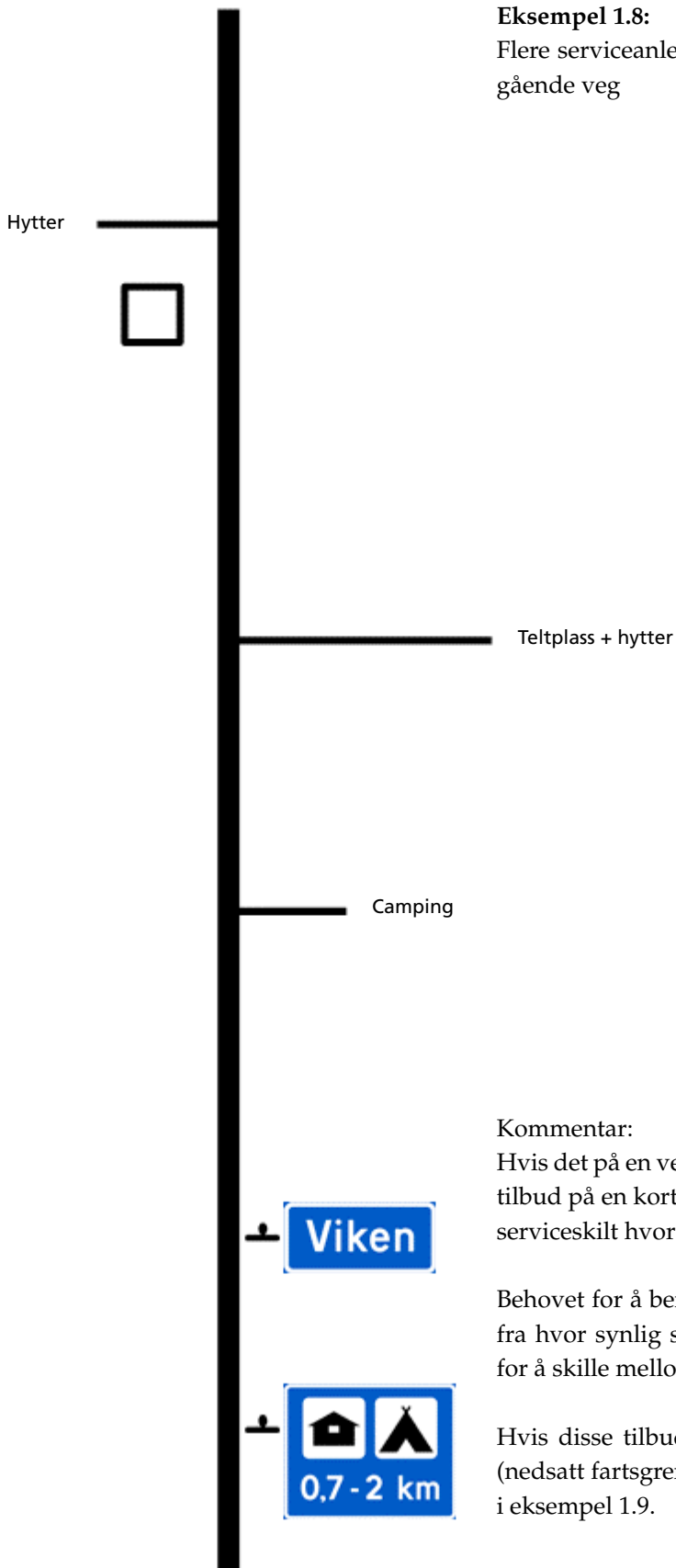
I tillegg til "gul" forvarsling og vegvisning i krysset, kan det også gis enkel informasjon om servicetilbud med servicesymboler på hvite skilt. Når avstanden er så stor som ca 10 km, bør det ikke vises til spisesteder, men bare overnattingstilbud.

Supplerende opplysninger kan/bør gis på info- eller avstandstavle etter avkjøring fra hovedvegen.

Hvis det finnes flere spisetilbud med lang åpningstid i samme område, bør alle vises på avstandstavla (som "Høgekroa").

Eksempel 1.8:

Flere serviceanlegg på en kort strekning på en gjennomgående veg

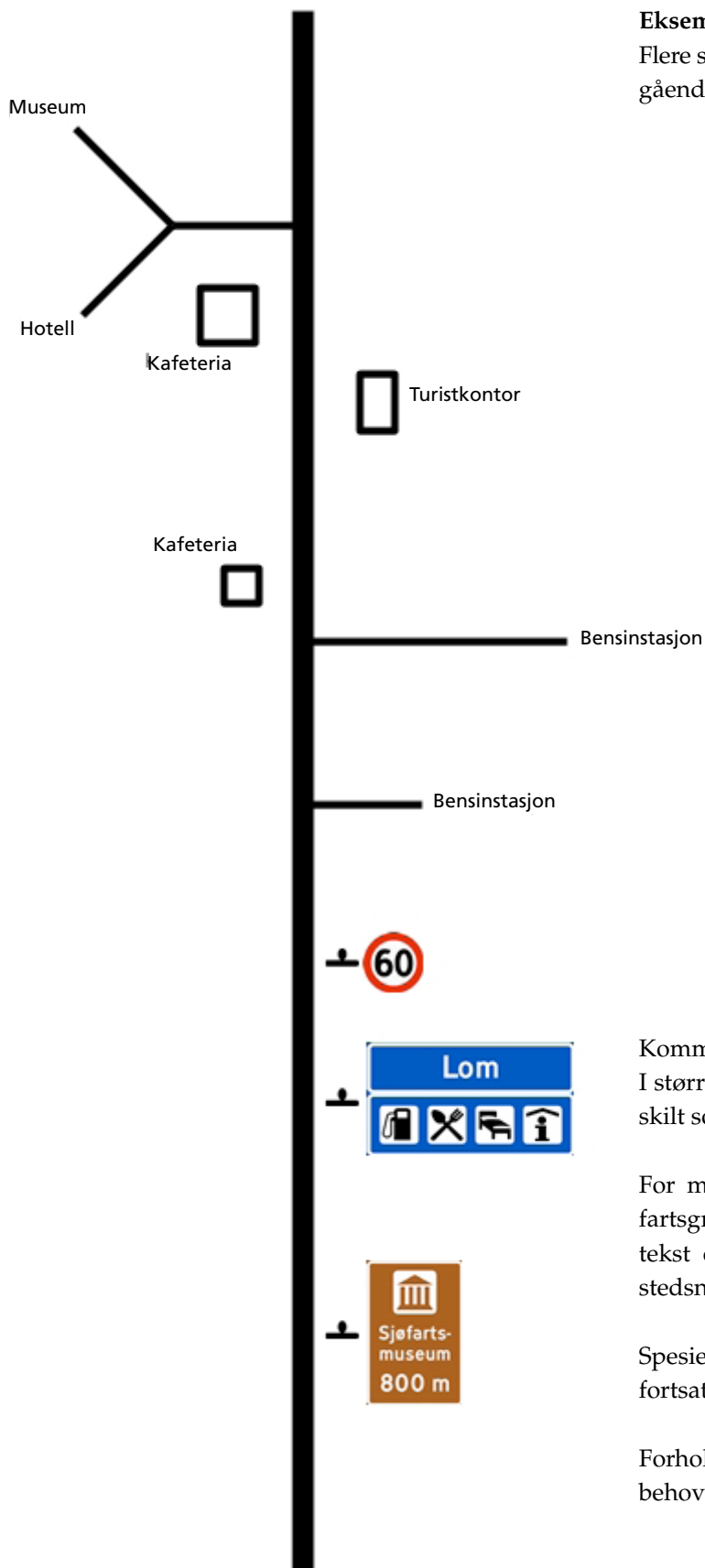

Kommentar:

Hvis det på en vegstrekning er flere, omtrent like service-tilbud på en kort strekning, forvarsles disse med et felles serviceskilt hvor strekningslengden angis.

Behovet for å benytte vegviser i avkjørslene vurderes ut fra hvor synlig servicestedene er fra vegen, og behovet for å skille mellom tilbudene.

Hvis disse tilbudene ligger i en mindre tettbebyggelse (nedsatt fartsgrense), benyttes i stedet skiltning som vist i eksempel 1.9.

Eksempel 1.9:

Flere serviceanlegg i et lite tettsted på en gjennomgående veg

Kommentar:

I større tettsteder benyttes vanligvis ikke serviceskilt som forvarsel.

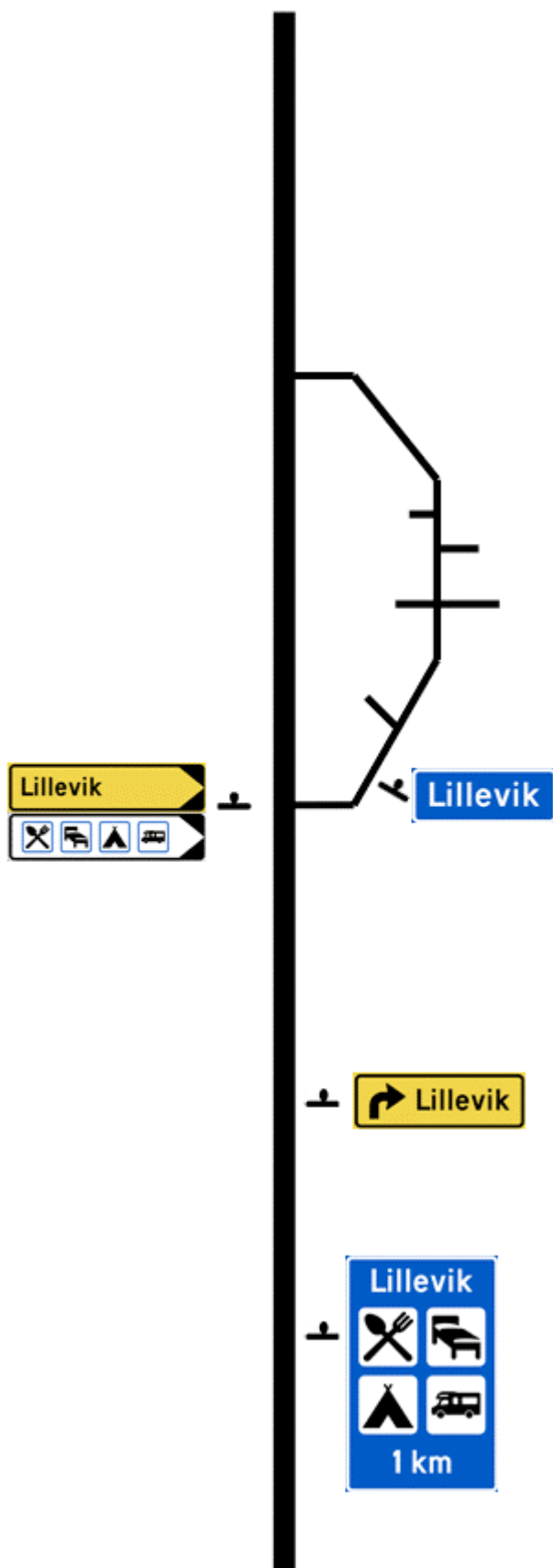
For mindre tettsteder eller på strekninger med fartsgrense 60 km/t, benyttes serviceskilt uten tekst og avstandsangivelse i kombinasjon med stedsnavnskiltet.

Spesielle tilbud, som f.eks. severdigheter, kan fortsatt forvarsles med eget serviceskilt.

Forholdene ved avkjørselen avgjør om det er behov for å benytte vegvisere.

Eksempel 1.10:

Mindre tettsted nær gjennomgående veg (< 200 m),
3-4 servicetilbud

Kommentar:

Når gjennomgående veg legges utenom et mindre tettsted, blir servicetilbudene ofte liggende langs en sideveg.

Hvis avstanden til gjennomgående veg er kort (< ca 200 m), forvarsles servicetilbudene med serviceskilt i god tid før avkjøring. Avkjøring til tettstedet forvarsles på vanlig måte med orienteringstavle. I krysset benyttes gul vegviser for tettstedet og hvit vegviser for servicetilbudene.

Ved større avstand fra gjennomgående veg til servicetilbudene enn ca 200 m, benyttes om nødvendig skilting som vist i eksempel 1.11.

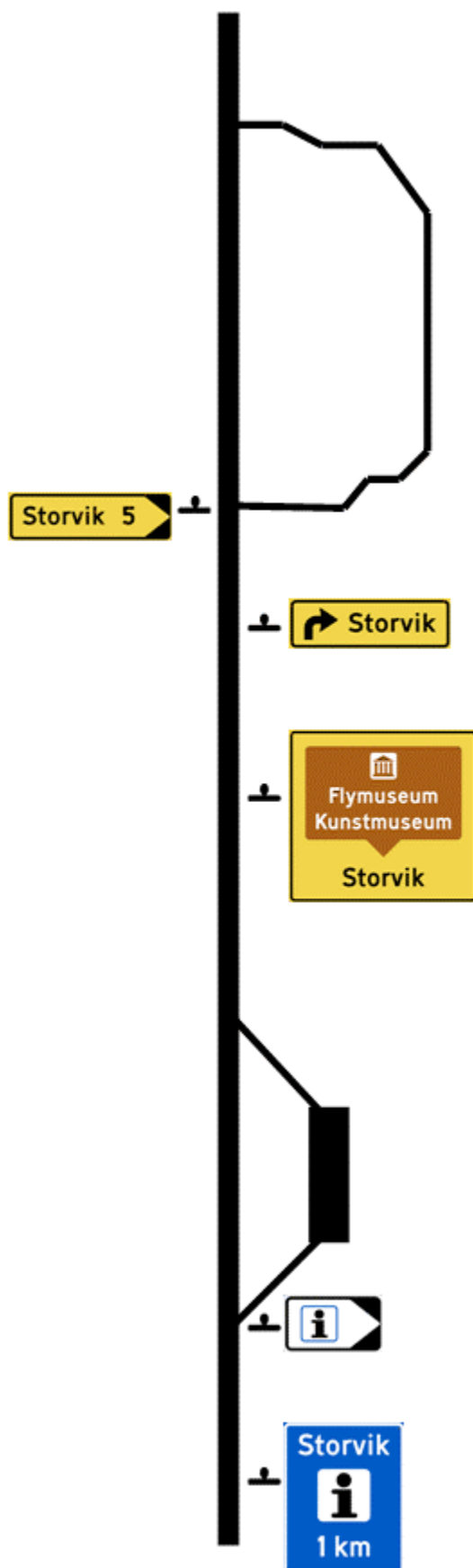
Eksempel 1.11:

Mindre tettsted i noe avstand fra gjennomgående veg (> 200 m), 3-4 servicetilbud

Kommentar:

Når det bygges omkjøringsveg, blir tettstedet ofte liggende mer enn ca 200 m fra gjennomgående veg. Det må da vurderes i hvor stor grad det er behov for å varsle trafikantene om at det finnes servicetilbud ved sidevegen.

Hvis servicetilbudene skal forvarsles, kan dette gjøres med servicesymboler på hvite orienteringstavler. Alternativt kan man vise servicetilbudene ved å bruke 731 "Samleskilt for vegvisning".

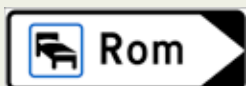
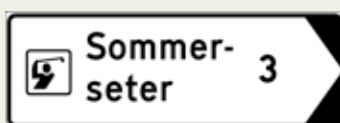
Eksempel 1.12:

Tettsted i noe avstand fra gjennomgående veg (> 200 m), flere servicetilbud

Kommentar:

For større tettsteder med omkjøringsveg, eller som ligger et stykke ut langs en sideveg, skiltes det ikke hvilke vanlige servicetilbud som finnes på stedet. Orientering om servicetilbudene kan være gitt på informasjonstavle ved veien.

Spesielle tilbud, som museer, kan forvarsles med vanlige orienteringstavler eller med skilt 731 "Samleskilt for vegvisning". Dette skiltet er særlig aktuelt hvis det er mange andre visningsmål på stedet. Skilt 731 forteller at for å komme til de stedene som er vist i det fargede feltet på skiltet, må visning til det målet som er vist nederst på skiltet følges.

Vedlegg 2: Eksempler på beregning av egenandeler

Serviceskilt størrelse MS:

2 symboler	à kr	1 200	kr	2 400
En tekstlinje 140 mm	à kr	1 200	kr	1 200
SUM skilt			kr	3 600

Serviceskilt størrelse SS:

2 symboler	à kr	1 200	kr	2 400
En tekstlinje 175 mm	à kr	2 400	kr	2 400
SUM skilt			kr	4 800

Serviceskilt størrelse LS:

4 symboler	à kr	1 200	kr	4 800
To tekstlinjer 126/140 mm	à kr	1 200	kr	2 400
SUM skilt			kr	7 200

Serviceskilt størrelse MS:

4 symboler	à kr	1 200	kr	4 800
En tekstlinje 140 mm	à kr	1 200	kr	1 200
En tekstlinje 175 mm	à kr	2 400	kr	2 400
SUM skilt			kr	8 800

Vanlig vegviser, 50 km/t, teksthøyde 105 mm:

1 symbol	à kr	600	kr	600
En tekstlinje	à kr	1 200	kr	1 200
SUM skilt			kr	1 800

Vegviserfløy (tosidig), 105 mm:

1 symbol	à kr	600	kr	600
En tekstlinje	à kr	1 200	kr	1 200
SUM skilt			kr	1 800

Egenandel beregnes for alle skilt som settes opp, selv om noen av skiltene er like.

Det skal ikke beregnes merverdiavgift av egenandeler.

Søknad om serviceskilt eller virksomhetsvisning

Søkers navn		Servicestedets eller virksomhetens navn	
Søkers telefon		Søkers eller virksomhetens e-postadresse	
Søkers postadresse		Servicestedets gateadresse og/eller kommune/gnr/bnr	
Servicestedets lokalisering i forhold til riksveg/fylkesveg (beskriv eller legg ved kart)			
Type virksomhet			
Service- eller vegvisningssymboler og tekst som ønskes på offentlige trafikkskilt (legg evt. ved skisse)			
Symbol nr	Tekst		
Er avkjørsel tidligere godkjent av vegvesenet til samme formål:		Ja	Nei (Stryk det som ikke passer)
Er parkeringsareal tidligere godkjent av vegvesenet til samme formål?		Ja	Nei (Stryk det som ikke passer)
Om mulig legges kopi av godkjeningsbrev for avkjørsel/parkering ved søknaden. Hvis virksomheten er avhengig av andre godkjenninger (jf bestemmelsene i skiltnormalen), skal kopi av disse vedlegges. Følgende kopier vedlegges:			
1			
2			
3			
4			
Tilleggsopplysninger (bruk evt. eget ark):			
<p>Jeg aksepterer følgende betingelser for oppsetting av serviceskilt og/eller virksomhetsskilt, jf skiltnormalen del 5:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kravene/kriteriene i normalen for bruk av de enkelte symboler og skilt skal alltid oppfylles og følges. • Dersom egenandel kreves, må denne betales før skilt oppsettes. Ønske om endring av skilting medfører ny egenandel. • Ved brudd på betingelsene/forutsetningene for skiltingen, kan vegvesenet fjerne de oppsatte skiltene. Dette gjelder også hvis det for virksomheten settes opp ulovlig reklame. • Ved lengre stenging av virksomheten, eller opphør av virksomhet, skal vegvesenet varsles, om mulig i god tid på forhånd. 			
Sted	Dato	Søkers underskrift	

www.vegvesen.no/Fag/Publikasjoner/Handboker

ISBN 978-82-7207-622-0

Trygt fram sammen